

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2006:14

Ehdotus laiksi ryhmäkanteesta

Lausuntotiivistelmä

Ehdotus laiksi ryhmäkanteesta

Lausuntotiivistelmä

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
8.6.2006

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä	
Maarit Leppänen		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Ehdotus laiksi ryhmäkanteesta Lausuntotiivistelmä			
Julkaisun osat 1 Johdanto, 2 Lausuntopalaute, 3 Pykäläkohtaiset huomautukset ja Liite			
Tiivistelmä Oikeusministeriö asetti 9.8.2005 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen hallituksen esitykseksi ryhmäkannetta koskeväksi lainsäädännöksi. Työryhmä luovutti mietintönsä 16.3.2006 (Ehdotus laiksi ryhmäkanteesta, Oikeusministeriön työryhmämietintö 2006:4). Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki ryhmäkanteesta. Lakia sovellettaisiin kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisten riita-asioiden sekä ympäristövahinkoa koskevien riita-asioiden käsittelyyn ryhmäkanteena. Oikeusministeriö pyysi 21.3.2006 päivätyllä lausuntopyynnöllä ehdotuksesta lausunnon yhteensä 58 eri viranomaiselta, järjestöltä ja henkilöltä. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Pyydyistä lausunnoista saapui yhteensä 40. Tähän lausuntotiivistelmään on koottu ehdotuksesta laiksi ryhmäkanteesta annetut lausunnot. Lausunnonantajat ovat jakautuneet ryhmäkanejärjestelmän kannattajiin ja sen vastustajiin. Kannattajat katsovat, että mietinnön ehdotus on kanneoikeuden osalta ja soveltamisalaltaan turhan varovainen. Pääosin kannattajat kuitenkin puoltavat ehdotuksen toteuttamista ja varovaisemmat kannattajat ainakin siltä osin kun kysymys on kuluttajariidoista. Vastustajat taas katsovat, ettei ryhmäkannetta tulisi mahdollistaa missään muodossa. Lausunnoissa käsitellään ensisijaisesti ryhmäkanteeseen liittyviä periaatekysymyksiä. Ehdotuksen sisältämiin säännösehdotuksiin ei niinkään ole esitetty huomautuksia.			
Avainsanat: (asiasanat) siviiliprosessioikeus, oikeudenkäyntimenettely, kuluttajansuoja, ympäristövahinko			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 16/41/2005, OM040:00/2005, OM 5/41/2004, OM 5/49/2004, OM015:00/2004			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:14		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-401-1
Kokonaissivumäärä 36	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
8.6.2006

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Maarit Leppänen	Typ av publikation Remissammandrag	
	Uppdragsgivare Justitieministeriet	
	Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Förslag till lag om grupptalan (Ehdotus laiksi ryhmäkanteesta) Remissammandrag (Lausunnotiivistelmä)		
Publikationens delar 1 Inledning, 2 Remissutlåtanden, 3 Paragrafkommentarer och Bilaga		
<p>Referat</p> <p>Justitieministeriet tillsatte den 9 augusti 2005 en arbetsgrupp för att bereda ett förslag till regeringens proposition om lagstiftning om grupptalan. Arbetsgruppen överlät sitt betänkande den 16 mars 2006 (Förslag till lag om grupptalan, Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden, 2006:4). I betänkandet föreslås att det stiftas en lag om grupptalan. Tillämpningsområdet för lagen föreslås vara tvister mellan en konsument och en näringsidkare och tvistemål som avser skada enligt lagen om ersättning av miljöskador. Justitieministeriet sände arbetsgruppens betänkande på remiss till 58 myndigheter, föreningar och sakkunniga den 21 mars 2006. Därtill gavs Högsta domstolen tillfälle att avge utlåtande om betänkandet. Sammanlagt 40 av remissinstanserna inkom med ett utlåtande. I remissammandraget behandlas de inkomna utlåtandena.</p> <p>Remissinstanserna är uppdelade i dem som understöder grupptalan och dem som motsätter sig nämnda rättsinstitut. Sympatisörerna anser att betänkandets förslag beträffande lagens tillämpningsområde och talerättens utformning är onödigt försiktigt. I huvudsak förordar dock sympatisörerna att betänkandets förslag förverkligas och de mer försiktiga sympatisörerna att det förverkligas till den del fråga är om konsumenttvister. De som motsätter sig förslaget anser att grupptalan inte bör möjliggöras i någon form. I utlåtandena behandlas i första hand principfrågor som hänför sig till grupptalan. Paragrafförslagen har erhållit förhållandevis få kommentarer.</p>		
Nyckelord civilprocessrätt, rättegångsförfarande, konsumentskydd, miljöskada		
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) JM 16/41/2005, JM040:00/2005, JM 5/41/2004, JM 5/49/2004, JM015:00/2004		
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2006:14	ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-401-1
Sidoantal 36	Språk finska	Pris
Sekretessgrad offentlig	Distribution Justitieministeriet	
Förlag Justitieministeriet		

SISÄLLYSLUETTELO

<u>1 Johdanto.....</u>	<u>3</u>
<u>2 Lausuntopalaute.....</u>	<u>4</u>
<u>2.1 Yleiset arviot ehdotuksesta</u>	<u>4</u>
<u>2.1.1 Aluksi.....</u>	<u>4</u>
<u>2.1.2 Ministeriöt.....</u>	<u>4</u>
<u>2.1.3 Tuomioistuinlaitos.....</u>	<u>5</u>
<u>2.1.4 Muut virallistahot.....</u>	<u>6</u>
<u>2.1.5 Tutkimuslaitokset ja kesukset</u>	<u>7</u>
<u>2.1.6 Intressiorganisaatiot ja yritykset.....</u>	<u>8</u>
<u>2.1.7 Professorit.....</u>	<u>10</u>
<u>2.2 Lain soveltamisala.....</u>	<u>11</u>
<u>2.2.1 Yleinen soveltamisala.....</u>	<u>11</u>
<u>2.2.2 Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliset riita-asiat</u>	<u>11</u>
<u>2.2.3 Ympäristövahinkoa koskevat riita-asiat</u>	<u>12</u>
<u>2.3 Kanneoikeus.....</u>	<u>14</u>
<u>2.4 Toissijainen kanneoikeus ympäristövahinkoa koskevissa riita-asioissa.....</u>	<u>17</u>
<u>2.5 Ryhmään ilmoittautuminen (opt in) ryhmän jäsenyyden edellytyksenä.....</u>	<u>18</u>
<u>2.6 Yritysvaikutusarviointi</u>	<u>18</u>
<u>2.7 Muuta.....</u>	<u>19</u>
<u>2.7.1. Sovinto.....</u>	<u>19</u>
<u>2.7.2 Ryhmävalitus.....</u>	<u>19</u>
<u>2.7.3 Kantajan informaatiovelvollisuus.....</u>	<u>20</u>
<u>2.7.4 Korvauksista ja täytäntöönpano.....</u>	<u>20</u>
<u>3 Pykäläkohtaiset huomautukset</u>	<u>20</u>
<u>3.1 Laki ryhmäkanteesta.....</u>	<u>20</u>
<u>3.1.1 Soveltamisala.....</u>	<u>20</u>
<u>3.1.2 Ryhmäkanteen edellytykset.....</u>	<u>21</u>
<u>3.1.3 Toimivaltainen tuomioistuin.....</u>	<u>22</u>
<u>3.1.4 Kanneoikeus.....</u>	<u>23</u>
<u>3.1.5 Toissijainen kanneoikeus.....</u>	<u>23</u>

<u>3.1.6 Ryhmäkanteen vireillepano</u>	<u>24</u>
<u>3.1.7 Ilmoittaminen ryhmäkanteen käsittelyn alkamisesta</u>	<u>24</u>
<u>3.1.8 Ilmoituksen sisältö</u>	<u>25</u>
<u>3.1.9 Ryhmän jäsenyys</u>	<u>25</u>
<u>3.1.10 Täsmennetty haastehakemus</u>	<u>25</u>
<u>3.1.11 Haaste</u>	<u>26</u>
<u>3.1.12 Ryhmän jäsenen asema</u>	<u>26</u>
<u>3.1.13 Kanteen laajentaminen</u>	<u>26</u>
<u>3.1.14 Kanteen rajaaminen</u>	<u>27</u>
<u>3.1.15 Asian käsittely alaryhmissä</u>	<u>27</u>
<u>3.1.16 Ryhmästä irrottautuminen</u>	<u>27</u>
<u>3.1.17 Tuomion oikeusvoimasta</u>	<u>28</u>
<u>3.1.18 Oikeudenkäyntikulut</u>	<u>28</u>
<u>3.1.19 Muutoksenhaku</u>	<u>28</u>
<u>3.1.20 Voimaantulo</u>	<u>29</u>
<u>3.2 Laki Kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta</u>	<u>29</u>

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 9 päivänä elokuuta 2005 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen hallituksen esitykseksi ryhmäkannetta koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän tehtäväksi annettiin kuluttajasuhteita koskevissa riita-asioissa sovellettavan ryhmäkannelain valmistelemineen. Ryhmäkanteen tuli olla viranomaisaloitteinen ja kantajana toimisi kuluttaja-asiamies. Ryhmään kuulumineen tuli lähtökohtaisesti edellyttää erillistä ryhmään ilmoittautumista. Työryhmän tuli myös selvittää mahdollisuus sisällyttää ympäristövahinkoasiat lain soveltamisalaan. Työryhmä luovutti mietintönsä 16 päivänä maaliskuuta 2006 (Ehdotus laiksi ryhmäkanteesta, Oikeusministeriön työryhmämietintö 2006:4).

Ehdotuksessa esitetään säädettäväksi ryhmäkannetta koskeva laki. Ryhmäkannelakiin ehdotetaan otettavaksi ne oikeudenkäyntimenettelyä koskevat erityissäännökset, joita ryhmäkanteen käyttöönottamineen edellyttäisi. Muilta osin ryhmäkannemenettelyssä sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren riita-asian käsittelyyn sovellettavia säännöksiä. Lakia sovellettaisiin yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävissä riita-asioissa.

Ryhmäkanteella tarkoitettaisiin kannetta, jota kantaja ajaa kanteessa määritellyn ryhmän puolesta ilman, että ryhmä tai ryhmän jäsenet olisivat oikeudenkäynnissä asianosaisia. Ryhmäkanne olisi mahdollinen ainoastaan silloin, kun ryhmä esiintyy kantajapuolella. Asian käsittely ryhmäkanteena edellyttäisi, että usealla henkilöllä on samaa vastaajaa vastaan vaatimus, joka perustuu samoihin tai samankaltaisiin seikkoihin. Ryhmäkanteen johdosta annettava tuomio sitoisi ryhmää edustavaa kantajaa ja niitä ryhmän jäseniä, jotka ovat nimenomaisesti ilmoittautuneet mukaan ryhmään sekä vastaajaa. Ryhmän jäsen ei vastaisi oikeudenkäyntikuluista.

Lain soveltamisala olisi rajattu kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisten riita-asioiden sekä ympäristövahinkolaissa tarkoitettua vahinkoa koskevien riita-asioiden käsittelyyn ryhmäkanteena. Laki koskisi lähtökohtaisesti viranomaisaloitteista eli julkista ryhmäkannetta. Ryhmäkanneoikeudenkäynnissä kantajana toimisi viranomainen. Laissa säädettäisiin niistä viranomaisista, joilla on oikeus panna vireille ryhmäkanne. Kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisissä riita-asioissa kannetta ajaisi kuluttaja-asiamies. Ympäristövahinkolaissa tarkoitettua vahinkoa koskevissa riita-asioissa ryhmäkannetta ajaisi yksi alueellisista ympäristökeskuksista, ehdotuksen mukaan Länsi-Suomen ympäristökeskus. Ympäristövahinkoa koskevissa riidoissa olisi myös tietyillä rekisteröidyllä yhdistyksillä ja säätiöillä toissijainen kanneoikeus. Muilla ei olisi oikeutta nostaa ryhmäkannetta.

Mietintö ei ole yksimielinen. Siihen liittyy viisi eriävää mielipidettä ja kaksi lausumaa. Työryhmän jäsenistä ehdotusta kokonaisuudessaan vastusti kolme tahoa: Elinkeinoelämän keskusliitto, Keskuskauppakamari ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK. Suomen Asianajajaliiton ja Suomen ympäristökeskuksen edustajat vastustivat lain ulottamista ympäristövahinkoihin, mutta eivät vastustaneet ryhmäkanteen mahdollistamista kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisissä riita-asioissa. Suomen ammattiliittojen keskusliitto SAK:n edustajan lausumassa esitetään argumentteja lain soveltamisalan laajentamisen ja ammattiliittojen kanneoikeuden puolesta. Helsingin käräjäoikeuden edustajan lausumassa suhtaudutaan epäilevästi kanneoikeuden määräytymiseen ympäristövahinkoja koskevissa asioissa.

Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon yhteensä 58 eri viranomaiselta, järjestöltä ja henkilöltä. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Tiivistelmän liitteenä on luettelo lausunnonantajista. Sopimuksen mukaisesti kauppa- ja teollisuusministeriö pyysi ehdotuksesta erillistä lausuntoa Valtion taloudelliselta tutkimuslaitokselta (VATT). Pyydetyistä lausunnoista saapui yhteensä 40. Korkein oikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Palkansaajien tutkimuslaitos ja Suomalainen Lakimiesyhdistys ry ilmoittivat, etteivät anna asiassa lausuntoa. Pyydettyjen lausuntojen lisäksi Finnair Oyj, Suomen Perimistointojen Liitto ry, Tietoliikenteen ja Tietotekniikan Keskusliitto FiCom ry, Toimihenkilökeskusliitto STTK ry ja Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto ry ovat lähettäneet oikeusministeriölle lausuntonsa ehdotukseen.

Tiivistelmän jaksoon 2.1 on sisällytetty lausunnonantajien yleiset arviot ehdotuksesta sekä keskeiset huomautukset. Erillisten asiaotsikkojen alla selostetaan yksityiskohtaisemmin kyseistä asiaa koskevia näkökohtia ja erityisesti niiden tueksi esitettyjä perusteita. Tästä syystä asiaotsikkojen alla ei ole mainittu kaikkia niitä lausunnonantajia, jotka kyseisiltä osin joko puoltavat ehdotusta tai vastustavat sitä, jos tämä seikka on jo mainittu yleisiä arvioita ehdotuksesta käsittelevässä jaksossa 2.1.

2 Lausuntopalaute

2.1 Yleiset arviot ehdotuksesta

2.1.1 Aluksi

Lausunnonantajat ovat edelleen selkeästi jakautuneet ryhmäkannejärjestelmän kannattajiin ja sen vastustajiin. Lausunnoissa esitetyt periaatetason näkökohdat vastaavat pitkälti niitä, joita aikoinaan esitettiin vuonna 1995 ja 1997 valmistuneista ryhmäkante-ehdotuksista ja vuonna 2005 valmistuneesta selvityksestä. Vastustajat katsovat, ettei ryhmäkannetta tulisi mahdollistaa missään muodossa. Kannattajat taas usein katsovat, että ehdotus on kanneoikeuden osalta ja soveltamisalaltaan turhan rajoittunut. Lausunnoissa käsitelläänkin ensisijaisesti ryhmäkanteeseen liittyviä periaatekysymyksiä. Ehdotuksen sisältämiin säännösehdoituksiin ei niinkään ole esitetty huomautuksia.

Eräät lausunnonantajat ovat esittäneet näkemyksensä ryhmäkanteesta vain oman toimialansa osalta. Näiden kannanottojen perusteella ei siten voi tehdä suoraa johtopäätöstä ehdotuksen muiden osa-alueiden osalta.

2.1.2 Ministeriöt

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) katsoo, ettei ehdotuksen toteuttamiselle ole riittävästi perusteita. Jos hanke kuitenkin viedään eteenpäin, tulisi sen koskea vain kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiä riita-asioita. Mietintöön sisältyvien eriävien mielipiteiden ja lausumien perusteella näyttää lisäksi olevan tarvetta vielä selvittää ryhmäkanteen käyttöön ottamista. Ryhmäkanteen etuja ja haittoja tulisi tällöin arvioida paitsi eri osapuolten myös yleisen edun kannalta.

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) toteaa ryhmäkanteen yksilön oikeussuojan kannalta tarpeelliseksi uudistukseksi ja katsoo myös, että se on prosessitaloudellisesti arvioiden edullinen oikeudenkäyntivaihtoehto. LVM:n käsityksen mukaan kuluttaja-asiamiehen ajama ryhmäkanteen soveltuisi hyvin erityisesti viestintämarkkinoille kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisten pienempien riitatilanteiden ratkaisemiseen. LVM toteaa, että erilaiset viestintäpalveluihin liittyvät kuluttajavalitukset ovat jatkuvasti lisääntyneet. Ryhmäkanteen nostomahdollisuus saattaisi ennalta ehkäistä joitakin tällaisia kuluttajan luottamista horjuttavia ja markkinahäiriöitä aiheuttavia väärinkäytöksiä. LVM toteaa, että sen hallinnonalan virastot ja laitokset näkevät ryhmäkanteen tarpeettomana erityisesti ympäristövahinkoasioissa. LVM kuitenkin katsoo, että asiantuntijatodistelun huomattavat kustannukset puoltavat ympäristövahinkoasioiden ottamista ryhmäkanteen soveltamisalaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö (KTM) katsoo ristiriitaisiin näkemyksiin viitaten, että ryhmäkannelain jatkokäsittelyyn hallitustasolla ei ole tässä vaiheessa edellytyksiä ja että asia on mahdollista ottaa käsiteltäväksi vasta seuraavien eduskuntavaalien jälkeen käytävissä hallitusneuvotteluissa.

Ympäristöministeriö (YM) suhtautuu pääosin myönteisesti ehdotukseen ja myös lain ulottamiseen ympäristövahinkoja koskeviin riita-asioihin. YM ei kuitenkaan katso, että ehdotettu alueellinen ympäristökeskus voisi toimia kantajana ja että ehdotuksen toteuttaminen edellyttäisi toisen (ei YM:n hallinnonalaan kuuluvan) toimivaltaisen viranomaisen löytämistä ympäristövahinkoasioita varten.

2.1.3 Tuomioistuinlaitos

Helsingin hovioikeus hyväksyy ryhmäkanteen yhdeksi vaihtoehtoiseksi oikeussuojakeinoksi muiden oikeussuojateiden rinnalle. Hovioikeus pitää viitaten ryhmäkannetta koskevaan lainsäädäntöön ja sen valmisteluun muissa Pohjoismassa selvänä, että ryhmäkanteen tullaan sisällyttämään myös Suomen oikeusjärjestelmään. Tästä huolimatta hovioikeus katsoo, ettei ryhmäkannelakia tulisi saattaa voimaan edes nyt esitetyssä hyvin rajatussa muodossa ennen kuin ruotsalainen selvitys ryhmäkanteen toimivuudesta ja vaikutuksista on saatu täällä arvioitavaksi. Tämän jälkeen valmistelua voitaisiin jatkaa miehinnön ehdotuksen pohjalta.

Kouvolan hovioikeus vastustaa ryhmäkannetta koskevan lainsäädännön ulottamista ympäristövahinkoja koskeviin riita-asioihin ja viittaa tältä osin mietintöön liitettyihin eräviin mielipiteisiin.

Rovaniemen hovioikeus kannattaa viranomaisaloitteisen ryhmäkanteen mahdollistavan lain säätämistä ehdotuksessa esitetyin tavoin. Varauksellisesti hovioikeus suhtautuu ehdotettuun toissijaiseen kanneoikeuteen ympäristövahinkoa koskevissa asioissa.

Turun hovioikeus vastustaa ehdotusta kokonaisuudessaan, koska pitää sitä tarpeettomana.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa ryhmäkannetta koskevan lain säätämistä. Tarvetta menettelylle on erityisesti kuluttajia koskevissa riita-asioissa. Ryhmäkanteen tasoittaisi elin-

keinoharjoittajan ja kuluttajan oikeuksien välistä epätasapainoa erityisesti määrältään pienten vaatimusten osalta.

Kuopion käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa ehdotukseen ryhmäkannetta koskevaksi laiksi. Käräjäoikeus ei kuitenkaan kannata toimivallan säätämistä alueelliselle ympäristökeskukselle, vaan toimivalta toimia kantajana ympäristövahinkoa koskevissa riita-asioissa tulisi olla valtakunnantasoisella viranomaisella. Käräjäoikeus myös vastustaa toissijaisen kanneoikeuden sisällyttämistä lakiin.

Lahden käräjäoikeus ei ole lausunnossaan ottanut kantaa ryhmäkannelainsäädännön tarpeellisuuteen. Käräjäoikeus kuitenkin katsoo, että kehitys erityisesti Pohjoismaissa puoltaa ryhmäkannetta koskevan lain säätämistä. Käräjäoikeus ei kannata toimivallan säätämistä alueelliselle ympäristökeskukselle.

Oulun käräjäoikeus pitää ehdotettua lainsäädäntöä tarpeellisena. Näin olisi nykyistä paremmin mahdollista saada oikeudellisesti arvioitaviksi rahallisesti vähäiset vahingot. Myös oikeuksistaan tietämättömien henkilöiden asema paranisi. Käräjäoikeus katsoo, että ehdotetut säännökset erillislain sijaan voisi olla mahdollista sijoittaa oikeudenkäymiskaareen ja viittaa tältä osin Norjassa tehtyyn ratkaisuun ja Tanskan ehdotukseen. Ehdotettua ryhmäkannemenettelyä Oulun käräjäoikeus pitää selkeänä.

Vaasan käräjäoikeus vastustaa ryhmäkannelain säätämistä ylipäätään viitaten mietintöön liitetyissä eriävissä mielipiteissä oleviin perusteluihin. Tarvetta ryhmäkannelainsäädännölle ei ole käräjäoikeuden mielestä osoitettu.

Vantaan käräjäoikeus ei ota oikeuspoliittista kantaa ryhmäkanteen tarpeellisuuteen, mutta toteaa lausunnossaan, että työryhmämietinnössä esitetyt perusteet ryhmäkannemenettelyn käyttöönottoon ovat hyväksyttäviä ja kannatettavia. Käräjäoikeus pitää myös perusteltuna, että menettely olisi aluksi viranomaisaloitteinen ja vain tiettyjä asiarhmiä koskeva, jolloin menettelystä saatavien kokemusten perusteella sen alaa voitaisiin myöhemmin mahdollisesti laajentaa. Viitaten eräaseen mietinnössä mainittuun esimerkkiin Vantaan käräjäoikeus toteaa, että eläke-etuutta koskevia tosiseikastoltaan samanlaisia massa-tyyppisiä kanteita on nostettu eri puolella Suomea ja että niiden johdosta on annettu lopputulokseltaan vastakkaisia ratkaisuja. Tilanteen välttämiseksi olisi tarvittu menettelyä, jossa oikeustila olisi voitu vahvistaa kaikkia asianosaisia sitovasti. Käräjäoikeus toteaa, että ehdotettu ryhmäkannelaki ei kuitenkaan näyttäne korjaavan mainittua epäkohtaa.

2.1.4 Muut virallistahot

Kuluttajavirasto yhtyy mietinnössä esitettyihin näkemyksiin nykyjärjestelmän ongelmista ja pitää ehdotettua lainsäädäntöä tarpeellisena. Kuluttajavirasto katsoo, että ryhmäkanteella olisi lukuisia myönteisiä vaikutuksia. Kuluttajien luottamus markkinoiden toimintaan lisääntyisi ja yritystoiminnassa kilpailevat yritykset eivät voisi saada lainvastaisesta toiminnasta perusteetonta taloudellista hyötyä. Lausunnossa korostetaan, että ryhmäkanteen tarpeellisuutta ei enää ole syytä pohtia, vaan ehdotus tulee nyt panna täytäntöön.

Rahoitustarkastus pitää vaihtoehtoisia riidanratkaisumenetelmiä tuomioistuinkäsittelyä kustannustehokkaampana ja nopeampana keinona ratkaista rahoitusmarkkinoilla toimivien elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiä ristiriitaisuuksia. Rahoitustarkastus pitää puutteena sitä, että työryhmän ehdotuksesta ei käy riittävän selvästi ilmi, missä tilanteissa ja laajuudessa ryhmäkanne tulisi käytännössä sovellettavaksi arvopaperimarkkinoilla. Rahoitustarkastus pitää sijoittajansuojaaan liittyviä kysymyksiä sellaisina, että niiden käsittely vaatii huomattavaa asiantuntemusta. Jos ryhmäkanne ulotetaan koskemaan myös sijoittajansuojaa, Rahoitustarkastus ehdottaa, että laissa säädettäisiin kuluttaja-asiamiehelle velvollisuus pyytää Rahoitustarkastukselta lausunto ennen ryhmäkanteen nostamista rahoitusmarkkinoihin liittyvissä asioissa.

Vakuutusvalvontavirasto kannattaa lain säätämistä viranomaisaloitteisesta ryhmäkanteesta, joka perustuu opt in – menettelyyn.

Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) lausunto koskee ainoastaan ympäristövahinkoja koskevien riita-asioiden käsittelemistä ryhmäkanteena. SYKE katsoo, että ryhmäkanne täydentäisi jo käytettävissä olevia keinoja haettaessa korvausta ympäristövahingoista ja parantaisi yksityisen haitankärsijän asemaa. Mietinnössä olisi kuitenkin tullut analysoida myös muita keinoja, joilla nykytilan puutteet olisi voitu korjata. Ongelmallista on, ettei ympäristövahinkojen hoitamiseen ryhmäkanteena ole selkeästi yhtä sopivaa viranomaista. Tehtävä saattaisi vaarantaa alueellisen ympäristökeskuksen asemaa puolueettomana ja tasapuolisena hallintoviranomaisena.

Länsi-Suomen ympäristökeskus on lausunut ryhmäkanteesta ympäristövahinkoasioissa. Ympäristökeskus vastustaa ehdotetun ryhmäkanejärjestelmän ulottamista ympäristövahinkoasioihin koska katsoo, että sille esitetyt oikeus- ja yhteiskuntapoliittiset perustelut ovat riittämättömät. Ympäristökeskus ei pidä perusteltuna, että viranomainen voisi ajaa kannetta yksityisten vahingonkärsijöiden puolesta veronmaksajien varoin. Lisäksi toissijaiset kanteet tulisivat käytännössä olemaan ensisijaiset ympäristövahinkojen osalta, mikä taas mahdollistaisi vahingoittamistarkoituksessa nostettavat kanteet. Kanteiden arvioitu vähäinen lukumäärä myös puhuu ryhmäkannemenettelyn mahdollistamista vastaan.

Uudenmaan ympäristökeskus katsoo vaikeaksi ottaa yleisellä tasolla kantaa ryhmäkanteen tarpeeseen, koska ei ole juurikaan tekemisissä toimivaltaansa kuulumattomien vahingonkorvausasioiden kanssa. Ympäristövahinkojen sisällyttämiseen ehdotetun lain soveltamisalaan ympäristökeskus suhtautuu varauksellisesti. Ympäristökeskus kuitenkin toteaa, että asianosaisilta valvonta-asioissa tulevien yhteydenottojen perusteella melu- ja hajuhaitat voisivat olla sellaisia vaikutuksia, joista asianosaisten käsityksen mukaan syntyisi korvattavaa vahinkoa ja haittaa.

2.1.5 Tutkimuslaitokset ja keskuks

Valtion taloudellinen tutkimuslaitos (VATT) ei pidä ehdotusta perusteltuna. VATT ei esimerkiksi katso hyödylliseksi säätää uutta oikeussuojakeinoja, jotta suurta ryhmää koskevat pienet vahingot saataisiin hyvitettyksi. VATT katsoo, että tällöin ryhmäkanteen merkittävimmäksi yritysvaikutukseksi muodostuisi lakiasiantoimistojen liikevaihdon kasvu. VATT katsoo myös, että Ruotsissa vuonna 2007 tehtävän selvityksen tuloksia olisi syytä

odottaa ja että Suomessa olisi syytä tehdä arvio ryhmäkanteen ja mahdollisen vaihtoehtoisten uudistusten odotetuista hyödyistä ja kustannuksista.

2.1.6 Intressiorganisaatiot ja yritykset

Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Kaupan Liitto, Suomen Pankkiyhdistys ja Suomen Vakuutusyhdistysten Keskusliitto (jatkossa *elinkeinoelämän edustajat*) ovat antaneet yhteisen lausunnon. Ne vastustavat ehdotetun lain säätämistä ja katsovat, ettei ryhmäkanteelle ole tarvetta. Elinkeinoelämän edustajat pitävät nykyisiä oikeussuojakeinoja riittävinä sekä kuluttajariitojen että ympäristövahinkoja koskevien riitojen osalta. Ne katsovat, että esitys yleisten tavoitteiden vastaisesti siirtäisi kuluttajariitojen ratkaisemisen painopisteen kevyemmistä menettelyistä tuomioistuimiin. Vastaavasti ympäristövahinkojen osalta riitojen käsittely siirtyisi hallintopuolelta tuomioistuimiin. Elinkeinoelämän edustajat katsovat, että laki toteutuessaan heikentäisi elinkeinonharjoittajien oikeusturvaa ja että se monella tavalla vaikuttaisi kielteisesti yritystoimintaan. Elinkeinoelämän edustajat eivät lausunnossaan esitä näkemyksiä esityksen yksityiskohdista, vaan viittaavat tältä osin mietinnön liitteenä oleviin eriäviin mielipiteisiin ja lausumiin.

Helsingin Pörssi Oy katsoo, että ryhmäkanteella saattaisi olla negatiivisia vaikutuksia arvopaperimarkkinoilla toimivien liikkeeseenlaskijoiden kannalta ja että sijoittajansuojaa koskevien kysymysten käsittelyyn ryhmäkanteena liittyy ongelmia. Pörssi huomauttaa, ettei ehdotuksessa ole tarkemmin käsitelty ryhmäkanteen soveltumista tai sen vaikutuksia sijoittajansuojaa koskevissa asioissa.

Keskuskauppakamari vastustaa ehdotetun lain säätämistä ja katsoo, ettei ryhmäkanteelle ole näytetty olevan tarvetta. Se pitää ryhmäkannelakityöryhmän esitystä niin keskenäisenä, ettei se ei kelpaa lainvalmistelun pohjaksi tai hallituksen esitykseksi. Keskuskauppakamari katsoo, etteivät mietinnössä esitetyt väitteet ryhmäkannemahdollisuuden hyödyistä perustu tosiasioihin. Keskuskauppakamari pitää mietintöä harhaanjohtavana esimerkiksi vakiosopimuksia, vanhentumista ja kanneaikoja koskevilta osin. Myös muilta osin mietinnön teksti on harhaanjohtava ja tarkoitushakuinen. Keskuskauppakamari arvostelee sitä, että vaihtoehtoisia ratkaisuja oikeussuojan kehittämiseksi vähäisiä vaatimuksia koskevissa asioissa ei ole mietinnössä selvitetty, esimerkiksi kumulaatiota koskevan lainsäädännön ja pilottikanteen kehittämistä. Samalla keskuskauppakamari kuitenkin katsoo, ettei arvoltaan vähäisiä vaatimuksia tulisikaan voida oikeudenkäynnissä käsitellä, koska tällaisissa tilanteissa vahingonkärsijöillä ei ole oikeussuojan tarvetta.

Kuluttajat – Konsumenterna ry yhtyy Kuluttajaviraston lausunnossa esitettyihin näkemyksiin ja kannattaa järjestelmän käyttöönottoa. Järjestö katsoo, että ryhmäkannemennettely toisi merkittävän lisän nykyiseen kuluttajansuojajärjestelmään, joka on yksittäisen kuluttajan näkökulmasta usein melko voimaton. Erityisesti heikot kuluttajaryhmät jäävät helposti ilman mitään suojaa, koska järjestelmä edellyttää kuluttajalta tietynlaista tieto- ja taitotasoa sekä ennen kaikkea aktiivisuutta. Oikeudenkäynnin kuluriski sekä käsittelyn hitaus ovat omiaan vähentämään halukkuutta perätä kuluttajansuojaa oikeusteitse. Kuluttajat – Konsumenterna ry korostaa, että tuomioistuimen päätös sitoo vain jutun asianosaisia, minkä vuoksi esimerkiksi pilottikanne ei ole käypä vaihtoehto ryhmäkannejärjestelmälle. Koska menettely olisi viranomaisaloitteinen ja perustuisi kuluttajasiameiehen harkintaan, turhien tai vahingoittamistarkoituksessa aloitettujen oikeusprosessien riski olisi melko olematon. Järjestö katsoo, että ryhmäkanteella voisi olla kilpai-

lua tervehdyttävä vaikutus, koska lainvastaisesti toimivien yritysten joutuminen vastuuseen teoistaan korjaisi markkinoiden vääristymiä ja kasvattaisi siten kuluttajien luottamusta niiden toimintaan. Menettely olisi myös prosessiekonomisesti tarkoituksenmukainen.

Kuluttajien vakuutustoimistolla ei ole huomauttamista esityksen suhteen. Viranomaisaloitteinen ryhmäkanteen olisi kontrolloitu ja virkavastuulla toimiva menettely. Perusteetoman ryhmäkanteen nostamismahdollisuutta ei vakuutustoimiston näkemyksen mukaan sisälly ehdotettuun toteutusvaihtoehtoon. Kuluttajien vakuutustoimisto toteaa, että vakuutusyhtiöt noudattavat vakuutuslautakunnan ratkaisuja lähes poikkeuksetta ja että tilanne, jossa vakuutusyhtiö on jättänyt jonkin yleisesti merkittävän lausunnon noudattamatta, on viime vuosikymmeninä ollut esillä vain harvoin. Kahdessa merkittävässä tällaisessa asiassa kuluttaja-asiamies on sittemmin avustanut asiakasta oikeudessa. Molemmassa tapauksessa olisi ollut todennäköisesti aineksia ryhmäkannemenettelyyn.

Osakesäästäjien keskusliitto ry suhtautuu ehdotukseen myönteisesti ja katsoo, että se on toteutuskelpoinen. Ehdotettu lainsäädäntö tukisi kuluttajan asemassa olevan sijoittajan oikeussuojaa, edistäisi suomalaisten pörssiyritysten kilpailua kansainvälisillä ja erityisesti yhteispohjoismaisilla pörssilistoilla ja yleensäkin edistäisi säännöksiä noudattavan yritystoiminnan kilpailumahdollisuuksia. Ryhmäkannemahdollisuus olisi tarkoituksenmukaista säätää ehdotettuakin laajemmaksi. Tässä vaiheessa tehty kompromissiehdotus on kuitenkin hyväksyttävä ratkaisu.

Suomen Ammattiliittojen Keskusliitto SAK ry ja *Toimihenkilökeskusliitto STTK ry* tukevat ehdotusta mutta katsovat, että laki tulisi mahdollistaa myös järjestöjen ja yksityisten henkilöiden ryhmäkanteet ja että se tulisi ulottaa myös työoikeutta koskeviin riitoihin.

Suomen Asianajajaliitto ry kannattaa viranomaisaloitteisen ryhmäkanteen käyttöönottamista Suomessa. Kun kannetta ajaisi kuluttajariitojen osalta kuluttaja-asiamies, välttään monilta ongelmilta, joita ryhmäkanteisiin on nähty liittyvän. Ympäristövahinkoasioiden osalta ehdotukseen sisältyy paljon ongelmia ja vastasyitä, joiden perusteella Asianajajaliitto katsoo, ettei ryhmäkannetta tulisi niiden osalta ottaa käyttöön. Asianajajaliitto ei myöskään kannata mietinnössä ehdotetun toissijaisen kanneoikeuden toteuttamista.

Suomen Lakimiesliitto ry suhtautuu varauksellisesti ryhmäkanteen tarpeeseen, joskin katsoo, että jonkinlaista tarvetta ryhmäkanteelle voidaan nähdä kuluttajansuoja-asioissa. Jos laki säädetään, tulisi se ensi vaiheessa koskea vain kuluttaja-asioissa käytettävää viranomaisaloitteista ryhmäkannetta. Liiton mukaan olisi aiheellista odottaa Ruotsissa tehtävän selvityksen valmistumista ennen lain säätämistä.

Suomen Kuluttajaliitto ry tukee ehdotusta ja toivoo asian etenevän mahdollisimman nopeasti toteuttamisvaiheeseen. Kuluttajaliitto tosin katsoo, että Ruotsin mallin mukainen yleinen ryhmäkanteen lisäytynä opt out –menetelmällä olisi ollut vielä parempi vaihtoehto. Nyt ehdotettu malli parantaa kuitenkin sekä kuluttajariitojen että ympäristövahinkojen osalta aineellisen oikeuden läpäisykykyä.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry puoltaa voimakkaasti ehdotuksen toteuttamista ja pitää ryhmäkannetta välttämättömänä ympäristövahinkoasioissa. Luonnonsuojeluliitto katsoo, että ryhmäkanteen edistää ympäristönsuojelun tavoitteita tuoden oikeudensuojan

useampien ulottuville. Lailla olisi myös ennaltaehkäisevä vaikutus. Voimassaolevan vastuujärjestelmän ongelma ei piile vahingonkorvaussäännösten puutteellisuudessa, vaan oikeuden tosiasiallisessa saatavuudessa.

Suomen Omakotiliitto ry katsoo, että ryhmäkanteelle on ilmeinen tarve molemmissa asiaryhmissä. Ryhmäkanteen tarve ei perustu niinkään voimassaolevien vastuusäännösten puutteellisuuteen, vaan vaikeuksiin vedota niihin käytännössä. Ryhmäkanteen edistäisi menettelyllistä tasavertaisuutta ja parantaisi näin oikeuden saatavuutta. Omakotiliitto toteaa, että tarvetta ryhmäkanteelle voisi erityisesti olla tilanteissa, joissa vastaajapuolella on elinkeinonharjoittaja, jolla käytännössä on monopoliasema palveluntarjoajana.

Suomen pääomasijoitusyhdistys ry vastustaa ehdotusta ryhmäkannemenettelyksi. Pääomasijoitusyhdistys katsoo, ettei tarvetta ryhmäkanteelle ole esitetty ja että sitä koskeva lainsäädäntö heikentäisi Suomen kilpailukykyä kansainvälisten yritysten sijaintipaikkaa koskevassa kilpailussa. Jos ryhmäkannelaki kuitenkin säädetään, yhdistys pitää hyvänä ratkaisuna sitä, että lain asiallinen soveltamisala on rajoitettu.

Suomen tuomariliitto ry yhtyy lausunnossaan Kouvolan hovioikeuden lausuntoon.

Finnair Oyj vastustaa ehdotusta ja katsoo, ettei sille ole osoitettu mitään tarvetta. Finnair toteaa nykyisen kuluttajasuojajärjestelmän vähintäänkin riittäväksi. Kuluttaja-asiamies ei myöskään ole ehdotettuun tehtävään riittävän asiantunteva, koska tämä pyrkii vakiintuneen oikeuskäytännön vastaisesti aina suosimaan kuluttajia elinkeinonharjoittajan kustannuksella. Finnair katsoo, että mahdollisen ryhmäkanteen kantajana ei voi toimia kuluttaja-asiamies, vaan erillinen kuluttaja-asioista riippumaton viranomaislainen, jolla olisi laissa erikseen todettu velvollisuus hankkia käyttöönsä riittävä asiantuntemus kulloisessakin asiassa sekä erityinen velvollisuus tehdä päätös kanteen nostamisesta objektiivisesti ja neutraalisti. Lisäksi mahdollisesta kanteesta aiheutuneet goodwill -menetykset tulisi aina korvata elinkeinonharjoittajalle.

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry vastustaa ryhmäkannetta, koska sille ei ole osoitettu mitään tarvetta. Liitto ei myöskään pidä kuluttaja-asiamiestä riippumattomana ja puolueettomana viranomaisena ja pelkää, että ryhmäkanteen muodostuu kuluttaja-asiamiehen työvälineenä pelottelukeinoksi, jota käytettäisiin myös lakiin perustumattomien vaatimusten tehosteena.

Tietoliikenteen ja Tietotekniikan Keskusliitto FiCom ry vastustaa ehdotusta eikä pidä sitä toteuttamiskelpoisena. FiCom ry yhtyy pääosin Keskuskauppakamarin lausunnossa esitettyihin näkökohtiin.

Ölly- ja Kaasualan Keskusliitto ry katsoo, ettei mietinnössä ole esitetty riittäviä perusteita ryhmäkanteen järjestelmän käyttöön ottamiselle, minkä vuoksi lain valmistelua ei tule jatkaa. Erityisen kielteisesti Keskusliitto suhtautuu lain ulottamiseen ympäristövahinkoasioihin.

2.1.7 Professorit

Prosessioikeuden professori Juha Lappalainen Helsingin yliopistosta suhtautuu ryhmäkanteeseen varovaisen myönteisesti. Hän toteaa, että yleinen kehitys Euroopassa näyttää

kulkevan erityyppisten ryhmäkannemenettelyjen yleistymisen suuntaan, mikä osoittaa, että yleisesti tunnustetaan ryhmäkanteen mielekkyys oikeussuojakeinojen valikoimassa. Professori Lappalainen pitää todennäköisenä, että ryhmäkanteita nostettaisiin vuosittain vain vähän, mutta katsoo siitä huolimatta ryhmäkanteen täyttävän kollektiivistyyppisten oikeussuojaintressien toteuttamisessa tietyn aukon, jossa perinteiset kannejärjestelyt eivät ole käyttökelpoisia. Lappalainen pitäisi soveltamisalaltaan yleisempää lakia ehdotusta parempana vaihtoehtona. Lain tulisi myös mahdollistaa yksityisen ryhmäkanteen.

Prosessioikeuden professori Antti Jokela Turun yliopistosta kannattaa ryhmäkannelain säätämistä ja toteaa ehdotetun ryhmäkannelain kiistatta sopivan Suomen oikeusjärjestelmään. Hän toteaa työryhmän ehdotuksen tarjoavan hyvän pohjan jatkovalmistelulle ja tarvittavaan lainvalmisteluun ryhtymiselle. Jokela katsoo, että ryhmäkanteella voitaisiin säästää oikeudenhoidosta valtiolle aiheutuvia kuluja ja että ryhmäkanteella olisi kiistattomia prosessitaloudellisia etuja. Lisäksi lailla olisi myös väärinkäyttöksiä ennalta ehkäiseviä vaikutuksia. Mahdollisuus ryhmäkanteeseen parantaisi kuluttajien luottamusta ja edistäisi markkinoiden toimivuutta.

Prosessioikeuden professori Jyrki Virolainen Lapin yliopistosta pitää ryhmäkannetta koskevaa lainsäädäntöä tarpeellisena. Hän pitää kuitenkin ehdotettua lakia turhan varovaisena ja vierastaa erityisesti sitä, ettei ehdotus mahdollistaisi yksityisen ryhmäkanteen nostamista. Ryhmäkannemahdollisuutta ei myöskään tulisi rajata tiettyihin asiaryhmiin, vaan soveltamisala tulisi olla yleinen. Ryhmäkannetta koskevia säännöksiä ei myöskään tulisi sijoittaa erillislakiin. Professori Virolainen ehdottaa säännösten sijoittamista oikeudenkäymiskaareen, esimerkiksi uuteen 14 a lukuun.

2.2 Lain soveltamisala

2.2.1 Yleinen soveltamisala

Professori Juha Lappalainen ja professori Antti Jokela eivät katso tarpeelliseksi rajata ryhmäkanteen käyttöalaa ainoastaan ehdotettuihin asiaryhmiin. Myös *professori Jyrki Virolainen* katsoo, että lain soveltamisala tulisi olla yleinen ja viittaa tältä osin Ruotsin ja Norjan ryhmäkannetta koskevaan lainsäädäntöön. Myös Tanskassa valmisteilla oleva ryhmäkannelainsäädäntö on soveltamisalaltaan yleinen. Tätä mieltä on myös *Suomen Kuluttajaliitto ry*.

SAK ry ja STTK ry katsovat, että ryhmäkanteen osalta suurimmat intressit liittyisivät ennen kaikkea työelämään, minkä vuoksi alan riita-asiat tulisivat kuulua lain soveltamisalaan.

2.2.2 Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliset riita-asiat

MMM katsoo, että lain soveltamisalan määritelmää tulisi tarkistaa siten, että vesihuoltolaitosten ja niiden asiakkaiden väliset riidat tulisivat katetuiksi. Ehdotetun määritelmän mukaan asunto-osakeyhtiön ja vesihuoltolaitoksen välinen riita jäisi lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Elinkeinoelämän edustajat pitävät ehdotettua soveltamisalaa epämääräisenä, koska se on sidottu kuluttaja-asiamiehen toimivaltaan. Erityisesti ne vastustavat lain soveltamisalan ulottumista sijoittajansuojaan.

Helsingin Pörssi Oy katsoo, että ryhmäkannelakia ei tulisi soveltaa sijoittajansuojaan liittyvissä asioissa ja viittaa tältä osin muun muassa ryhmävalitusta koskevaan oikeusministeriön työryhmämietintöön (2006:1). Mietinnössä arvopaperimarkkina-alaissa tarkoitettua arvopaperin liikkeellelaskijan tai julkisen ostotarjouksen tekijän taikka lunastusvelvollisen osakkeenomistajan menettelyä koskevat asiat ehdotetaan jätettäväksi kuluttajariitalautakunnan toimivallan ulkopuolelle. Muilta osin sijoitustoimintaan liittyvät kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliset erimielisyydet kuuluisivat lautakunnan toimivaltaan.

Keskuskauppakamari vastustaa erityisesti ryhmäkannelain ulottamista sijoittajansuoja-asioihin. Se pitää kyseisiä asioita liian vaikeina kuluttaja-asiamiehen käsiteltäväksi. Keskuskauppakamari toteaa, että sijoittajansuojaa koskevat riita-asiat erityisen huonosti sopivat lain soveltamisalaan, koska niissä oikeudenkäynnin lopputulos ei ole ennalta selvä edes silloin, kun niitä hoitavat erityisesti arvopaperimarkkinoihin perehtyneet alan asiantuntijat. Myös *Suomen pääomasijoitusyhdistys ry* vastustaa ryhmäkannelain soveltamisalan ulottamisen sijoittajansuojaan ja huomauttaa, että laki mahdollistaisi sijoittajien oikeudenkäyntien ajamista valtion kuluriskillä.

Osakesäästäjien keskusliitto ry katsoo, että ryhmäkanteella olisi erityistä tarvetta arvopaperimarkkinoita koskevien asioiden käsittelyssä. Keskusliitto pitää ryhmäkannetta tärkeänä myös yhteispohjoismaisen pörssin vuoksi. Ryhmäkanne on sijoittajansuojan osalta käytössä Ruotsissa. Kun oikeussuojakeinot suomalaisten ja ruotsalaisten osakkeiden osalta ovat erilaiset ja suomalaisten osakkeiden osalta heikommat, on tämä rasite suomalaisosakkeille.

Suomen Asianajajaliitto ry näkee viranomaisaloitteisen ryhmäkanteen parantavan kuluttajansuojaa nykyisestä. Kun kanteesta päättää kuluttaja-asiamies virkavastuulla, ja kun korvattavaksi tuomitaan vain elinkeinonharjoittajan aiheuttama todellinen vahinko, ei esitykseen sisälly sellaisia haittoja, joiden vuoksi ryhmäkannetta on usein vastustettu. Kun ryhmää edustaisi kuluttaja-asiamies, ei asiaan liity sellaisia asianajajaoikeudellisia kysymyksiä, joiden vuoksi Suomen Asianajajaliitto on suhtautunut epäillen aiempiin ehdotuksiin. Mikäli kuluttaja-asiamies turvautuisi asianajajan apuun kanteen ajamisessa, hän olisi asianajajan päämies, jonka toimiohjeita asianajaja olisi velvollinen noudattamaan.

2.2.3 Ympäristövahinkoa koskevat riita-asiat

MMM ei katso, että mietinnössä on esitetty riittäviä perusteita ympäristövahinkoasioiden sisällyttämiseksi ehdotettua lain soveltamisalaan. Tätä *MMM* perustelee muun muassa sillä, että järjestelmästä aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset olisi merkittävästi suuremmat kuin siitä saatava hyöty. Lisäksi kysymys toimivaltaisesta viranomaisesta on ympäristövahinkoasioiden osalta hyvin ongelmallinen.

LVM puoltaa ympäristövahinkoasioiden sisällyttämistä lain soveltamisalaan. *LVM* kiinnittää kuitenkin huomiota *VR-Yhtymä Oy:n* ministeriölle toimittamassa lausunnossa

esittämään näkemykseen siitä, että ryhmäkanteen tulisi aina pohjautua muutoin korvaamattomaan immissiohaittaan. Tiehallinnon lausunnon mukaan lakiin tulisi myös ottaa säännös tuomioistuimen mahdollisuudesta pyytää asiassa lausunto asianomaiselta ympäristöviranomaiselta.

YM:n käsityksen mukaan ryhmäkanteen tarvetta ei voida perustella sillä, että se ehkäisi ympäristövahinkoja ennalta ja että se siksi olisi tarpeen ympäristön tilan parantamiseksi. Sen sijaan saattaa olla tilanteita, joissa ryhmäkanteen voisi helpottaa vahingonkäräjöiden mahdollisuuksia saada korvauksia ympäristössä ilmenevien haittojen johdosta. Ryhmäkanteella voisi olla käyttöalaa erityisesti ilman pilaantumistapauksissa ja meluasioissa sekä ylipäänsä erityyppisiä päästöjä koskeissa tilanteissa, joissa vahingonkäräjöillä on nykyisin suuri kynnys kanteen nostamiseen. Myös tarvittavan näytön hankkiminen saattaisi tällöin helpottaa.

Helsingin ja Kouvolan hovioikeudet katsovat, ettei ryhmäkannetta koskevaa lainsäädäntöä tulisi ulottaa ympäristövahinkoja koskeviin riita-asioihin. *Helsingin käräjäoikeus* ei pidä ryhmäkannemenettelyn ulottamista ympäristövahinkoja koskeviin riita-asioihin selvänä. Myös *Lahden ja Oulun käräjäoikeudet* katsovat, ettei ympäristövahinkoa koskevia riitoja ainakaan ehdotetulla kanneoikeuden järjestelyllä tulisi sisällyttää lain soveltamisalaan.

SYKE katsoo, että ryhmäkannemenettelyn ulottaminen ympäristövahinkoja koskeviin riitoihin voisi olla perusteltua. *Länsi-Suomen ympäristökeskus* taas vastustaa ehdotetun ryhmäkantejärjestelmän ulottamista ympäristövahinkoasioihin, koska katsoo, että sille esitetyt oikeus- ja yhteiskuntapoliittiset perustelut ovat riittämättömät. Myös *Uudenmaan ympäristökeskus* vastustaa ympäristövahinkojen sisällyttämistä ryhmäkannelain soveltamisalaan.

Elinkeinoelämän edustajat katsovat, ettei lain soveltamisalaa tule ulottaa ympäristövahinkoihin. Siihen ei ole tarvetta, koska ympäristölainsäädännön taso on jo ennestään korkea ja tarvetta muutokseen riita-asia-alueen oikeudenkäyntien osalta ei ole.

Keskuskauppakamari taas katsoo, että ryhmäkanteen tarpeellisuutta ympäristövahingoissa on mietinnössä perusteltu pelkillä mielipiteillä ilman mitään selvitystä nykytilan muuttamisen tarpeellisuudesta.

Suomen Asianajajaliitto ry katsoo, ettei ympäristövahinkoja tule sisällyttää ryhmäkannelain soveltamisalaan. Liitto perustelee kantaansa sillä, että ympäristövahinkojen osalta puuttuu kuluttaja-asiamiestä vastaava viranomainen, jonka tehtäviin voidaan liittää vahingonkorvauskanteiden ajaminen yleisissä alioikeuksissa. Lisäksi ympäristövahinkojen osalta puuttuu tosiasiallinen tarve kollektiivisten vahingonkorvausasioiden käsittelyyn johtuen hyvin toimivista hallinnollisista korvausjärjestelmistä, yritysten tiukasta normi- ja lupaohjauksesta sekä vähäisen ympäristövahingon tai kohtuullisen immissioiden sietämismahdollisuudesta.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, ettei ympäristövahinkojen korvaaminen sovi ryhmäkannemenettelyyn. Ryhmäkanteen tarve ympäristövahinkoasioissa on epäselvä ja vaatisi lisäselvitystä.

Suomen kuluttajaliitto ry tukee myös ympäristövahinkoasioiden sisällyttämistä lain soveltamisalaan.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry toteaa ryhmäkannelainsäädännön tarpeen lisääntyneen johtuen niistä ympäristölainsäädännön muutoksista, joiden seurauksena korvausasioissa on tapahtunut siirtymää virallisperiaatteen piiristä yleisiin tuomioistuimiin. Laajojen vahinkojen kohdalla prosessuaalinen tasavertaisuus ei tuomioistuinkäsittelyssä toteudu, koska vahingonkärsijän ja vahingonaiheuttajan sosioekonominen asema poikkeavat toisistaan ratkaisevasti. Luonnonsuojeluliitto katsoo myös, että ryhmäkannelain toteutuksessa sen ennaltaehkäisevä vaikutus ulottuisi myös sellaisiin ekologisiin vahinkoihin, jotka eivät kuulu ympäristövahinkolain mukaan korvattaviin vahinkoihin. Siksi ryhmäkanteen käyttäytymistä ohjaava vaikutus olisi ympäristövahinkojen kohdalla jopa suurempi kuin kuluttajasuhteissa.

Suomen Omakotiliitto ry pitää ryhmäkannemahdollisuutta tarpeellisena ympäristövahinkoa koskevissa riidoissa. Liitto katsoo, että erityisesti näissä asioissa näyttöä koskevat vaatimukset muodostuvat helposti esteeksi oikeuden saamiselle. Jos oikeus ei toteudu, haitat kanavoituvat väärille harteille eikä lainsäädäntö kannusta toimintaa kestävään suuntaan.

Ölly- ja Kaasualan Keskusliitto ry vastustaa erityisesti lain ulottamista ympäristövahinkoihin. Voimassa oleva ympäristövahinkolaki toimii hyvin ja kanteiden vähäinen määrä osoittaa osaltaan ryhmäkannelainsäädännön tarpeettomaksi.

2.3 Kanneoikeus

MMM, YM ja Helsingin hovioikeus eivät pidä onnistuneena ehdotusta alueellisen ympäristökeskuksen säätämiseksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi ympäristövahinkoasioissa. Ympäristökeskuksen toiminta kantajana ympäristövahinkoa koskevissa riita-asioissa olisi ristiriidassa muiden ympäristökeskuksen viranomaistehtävien kanssa ja saattaisi johtaa sekä jääviys- että uskottavuusongelmiin. YM katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi selvittää myös muiden viranomaisten, kuten julkisten oikeusavustajien, soveltuvuutta ryhmäkannetta yksityisten vahingonkärsijöiden puolesta ajavaksi viranomaiseksi, mikäli julkista ryhmäkannetta myös ympäristövahinkoasioissa edelleen pidetään lähtökohtana. Myös *LVM* pyytää kiinnittämään jatkovalmistelussa huomiota mahdollisiin ympäristöviranomaisen jääviyttä koskeviin kysymyksiin.

Helsingin, Turun ja Oulun kärjäoikeudet kannattavat viranomaisaloitteisen ryhmäkannemenettelyn luomista ja pitävät kuluttaja-asiamiehen toimivaltaa perusteltuna. Alueelliselle ympäristökeskukselle kaavailtua roolia kärjäoikeudet eivät pidä onnistuneena, koska ympäristövahinkojen osalta ei ole olemassa luontevaa viranomaista tehtävää hoitamaan. Myöskään *Kuopion kärjäoikeus* ei kannata toimivallan säätämistä alueelliselle ympäristökeskukselle, vaan toimivalta toimia kantajana ympäristövahinkoa koskevissa riita-asioissa tulisi olla valtakunnantasoisella viranomaisella. *Lahden kärjäoikeus* katsoo, ettei alueelliselle ympäristökeskukselle syntyvien intressiristiriitojen vuoksi tulisi säätää ehdotettua tehtävää.

Rahoitustarkastus kannattaa ehdotusta viranomaisaloitteisesta ryhmäkanteesta, mikäli lain säätämiseen päädytään.

SYKE katsoo, että kanneoikeus ympäristövahinkoasioissa tulisi keskittää yhdelle viranomaiselle, koska ryhmäkanteena hoidettavia riita-asioita ei oletettavasti tulisi usein eikä asioiden hoitamiseen muutoin muodostuisi tarvittavaa ammattitaitoa. SYKE ei kuitenkaan katso, että alueellinen ympäristökeskus, esimerkiksi ehdotettu Länsi-Suomen ympäristökeskus, olisi sopiva viranomaisen tehtävää hoitamaan. SYKE toteaa, että alueellisen ympäristökeskuksen toiminta lupa- ja valvontaviranomaisena olisi vaikeasti yhteen sovitettavissa kantajan tehtävään ryhmäkanteasioissa. Vaikka tehtäviä ei hoitaisikaan sama henkilö, saattaa viranomaisen uskottavuus ja puolueettomuus vaarantua tilanteessa, jossa tehtäviin kuuluu myös yksityisten vahingonkäräjien asiainhoito. Tämä on erityisen ongelmallista jo siksi, että alueellisten ympäristökeskusten lupa- ja valvontatehtävät on tarkoitettu eriyttämään lupahallinnon uudistamisen yhteydessä vuonna 2009 muun muassa lupa- ja valvontaviranomaisena toimimisesta aiheutuneiden uskottavuus- ja puolueettomuusongelmat vähentämiseksi. SYKE tuo lausunnossaan esiin, että myös sillä on merkittäviä valvontatehtäviä ja laajaa asiantuntemusta ja että toimivaltainen viranomaisen ryhmäkannemenettelyssä voisi olla muu kuin mietinnössä esitetty.

Länsi-Suomen ympäristökeskus katsoo, ettei toimivaltaisena viranomaisena toimiminen ryhmäkanteasioissa sovi alueellisen ympäristökeskuksen tehtäväksi. Ympäristöhallinnosta annetun lain 4 §:n 5 momentin mukaan lakisääteisten lupa- ja valvonta-asioiden sekä muiden näihin rinnastettavien viranomaistehtävien hoito on alueellisessa ympäristökeskuksessa järjestettävä siten, että asioiden käsittelyn puolueettomuus varmistetaan. Jos alueellinen ympäristökeskus profiloituu eräänlaiseksi vahingonkäräjätalon lakisääteiseksi asianajajaksi, lain edellyttämän korostetun puolueettomuus- ja neutraliteettivaatimuksen säilyttäminen hallintoasioiden hoidossa ja laillisuusvalvonnassa voi olla ongelmallista. Nykyisinkin alueellisten ympäristökeskusten "moniroolisuus" on erityisesti vesi- ja ympäristölupa-asioissa nähty viranomaistoiminnan uskottavuuden ja objektiivisuuden kannalta ongelmallisena. Menettelystä aiheutuvat kustannukset ja niiden kattaminen on mietinnössä ohitettu lyhyellä maininnalla, vaikka kysymys on huomattavasta ongelmasta. Lisäksi Länsi-Suomen ympäristökeskus toteaa, ettei sillä ole valmiuksia hoitaa mietinnössä ehdotettua tehtävää eikä myöskään resursseja sellaisen valmiuden hankkimiseen ja ylläpitämiseen.

Myös *Uudenmaan ympäristökeskus* katsoo, ettei alueellinen ympäristökeskus - nykyiset tehtävät huomioon ottaen - sovi viranomaisaloitteisen ryhmäkanteen kantajaksi. Ympäristökeskus katsoo, että tehtävä sopisi paremmin esimerkiksi Suomen ympäristökeskukselle, joka on ympäristöasioiden asiantuntijaorganisaatio ja jolla ei ole ryhmäkanteasian kanssa ristiriitaisia tehtäviä. Uudenmaan ympäristökeskus toteaa myös, että henkilöstömäärään perustuva ehdotus keskittää ryhmäkanteasiat Länsi-Suomen ympäristökeskukselle on asiaa ja haitankäräjien asemaa vähättelevä. Valintakriteerit tulisi harkita tehtyä perusteellisemmin.

Vakuutusvalvontavirasto kannattaa viranomaisaloitteista ryhmäkannelakia.

Elinkeinoelämän edustajat eivät pidä perusteltuna sitä, että laki mahdollistaisi valtion puuttumisen yksityisten välisiin siviilioikeudellisiin riitoihin ilman, että asialla olisi yleistä merkitystä.

Helsingin Pörssi Oy pitää viranomaisaloitteista ryhmäkannetta yleistä kanneoikeutta perustellumpana ratkaisuna, mutta katsoo, ettei se sellaisenaan poista kaikkia niitä ongel-

mia, joita arvopaperimarkkinoiden kannalta ryhmäkanteeseen yleisemmin liittyy, esimerkiksi suomalaisten arvopaperimarkkinoiden siitä saaman kielteisen imagovaikutuksen.

Osakesäästäjien keskusliitto ry:n mielestä parempi järjestely olisi ollut, että ryhmäkannetta olisi voitu ajaa muutoinkin kuin viranomaisaloitteisesti. Nyt ehdotettu viranomaisaloitteinen menettely on kuitenkin parannus nykytilaan ja soveltuva liikkeellelähtö asiassa.

SAK ry ja STTK ry pitävät tärkeänä, että ryhmäkannenoikeus ulotettaisiin myös yksityisiin ryhmäkanteisiin ja järjestökanteisiin nykyisen esityksen lisäksi. Esimerkiksi Ruotsissa ryhmäkannelaki mahdollistaa, että järjestökanteen osalta kantajana voi toimia kuluttajien tai palkansaajien aatteellinen yhdistys, joka sääntöjensä mukaan valvoo jäsentensä etuja. Heidän näkemyksensä mukaan ryhmäkanteen merkitys oikeusturvan kehittämisessä jää hyvin vajaaksi, jos sitä ei laajenneta koskemaan myös yhdistyksiä ja ammattiliittoja.

Suomen Asianajajaliitto ry katsoo, ettei alueellinen ympäristökeskus ole soveltuva viranomaisen ajamaan ehdotuksessa tarkoitettua ryhmäkannetta. Liiton kanta perustuu samoihin näkökohtiin kuin edellä selostettu Länsi-Suomen ympäristökeskuksen kanta.

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry katsoo, ettei kuluttaja-asiamies ole tarpeeksi asiantunteva toimiakseen kantajana ryhmäkannesiassa.

Ölly- ja Kaasualan Keskusliitto ry katsoo, ettei alueelliselle ympäristökeskukselle laissa kaavailtu rooli ole yhteen sovitettavissa ympäristökeskuksen muiden tehtävien kanssa, minkä vuoksi ehdotus on tältä osin toteuttamiskelvoton.

Professori Juha Lappalainen olisi mieluummin nähnyt, että ehdotus olisi sisältänyt myös yksityisen ryhmäkanteen mahdollisuuden.

Professori Antti Jokela katsoo, että mietinnössä ehdotettu julkinen ryhmäkannanne tulisi olla ensisijainen vaihtoehto. Hänen mielestään laissa pitäisi kuitenkin säätää mahdolliseksi yksityisen ryhmäkanteen käyttäminen toissijaisesti silloin, kun viranomaisen tai järjestö ei kannetta nosta. Jokela katsoo myös, että ympäristövahinkoasioissa toimivaltaisena viranomaisena voisi toimia useampi kuin yksi alueellinen ympäristökeskus. Kanteen voisi tällöin nostaa ympäristökeskus, jonka toimialueella ympäristölle haitallinen toiminta on pääasiassa tapahtunut.

Professori Jyrki Virolainen pitää ehdotusta säätää vain julkisista, viranomaisaloitteisista ryhmäkanteista täysin perusteettomana erityisesti siitä syystä, että ryhmäkanteena ajettaisiin nimenomaan dispositiivisia riita-asioita. Koska ehdotuksessa ei esitetä muutettavaksi aineellista lainsäädäntöä, riskiä ryhmäkanteen nostamiseksi esimerkiksi painostus tai kiristämistarkoituksessa ei ole olemassa. Korvattavaksi kun voidaan määrätä ainoastaan todelliset vahingot. Lisäksi tuomioistuin aina tutkisi, ovatko edellytykset asian käsittelemiseksi ryhmäkanteena olemassa. Professori Virolainen katsoo, ettei kantajana toimiminen ryhmäkannesiassa ole yhteen sovitettavissa alueellisen ympäristökeskuksen muiden tehtävien kanssa. Koska sopivaa viranomaista ei ympäristöpuolella ole, ympäristövahinkoasioissa tulisi mahdollistaa ainoastaan järjestöryhmäkannanne ja yksityinen ryhmäkannanne.

2.4 Toissijainen kanneoikeus ympäristövahinkoa koskevissa riita-asioissa

MMM ja Turun hovioikeus katsovat, että toissijainen kanneoikeus mahdollistaisi šikaani-tyyppisten kanteiden nostamisen, mitä ei voida pitää suotavana.

Helsingin hovioikeus katsoo, että ehdotuksessa ei ole riittävästi otettu huomioon toissijaisen kanneoikeuden toteuttamisen asettamia vaatimuksia, vaan ehdotus on kirjoitettu lähes yksinomaan siitä lähtökohdasta, että ryhmäkanteen olisi viranomaisaloitteinen. Kanneoikeuden järjestely vaatii siksi perusteellisen jatkovalmistelun eikä sitä voida esitetyssä muodossa hyväksyä.

Kouvolan hovioikeus suhtautuu varauksellisesti toissijaiseen kanneoikeuteen. Jos tällainen kanneoikeus lakiin otetaan, tulisi se olla vain yleishyödyllisillä järjestöillä.

Helsingin ja Oulun käräjäoikeudet suhtautuvat hyvin varauksellisesti toissijaiseen kanneoikeuteen. Myös *Kuopion käräjäoikeus* vastustaa toissijaisen kanneoikeuden sisällyttämistä lakiin.

SYKE ei pidä siellä valmistuneen ja vielä julkaisemattoman tutkimuksen perusteella todennäköisenä, että yhdistyksille myönnetty toissijainen kanneoikeus johtaisi väärinkäytöksiin. Viitattu tutkimus koskee muutoksenhakua ympäristölupa-asioissa. Tutkimuksesta ilmenee, että turhat valitukset muutoksenhakutuomioistuimissa ovat harvinaisia. Niitä on vuosittain vain muutama, eivätkä ne ole ongelma suomalaiselle muutoksenhakujärjestelmälle, toisin kuin julkisuudessa usein väitetään. Sen sijaan SYKE pitää tärkeänä, ettei lakiluonnoksen 7 §:n vakuusvelvoite muodostu esteeksi asianmukaisten ryhmäkanteiden nostamiselle.

Länsi-Suomen ympäristökeskus katsoo, että toissijaiset kanteet tulisivat käytännössä olemaan ensisijaisia ympäristövahinkojen osalta ja että tämä mahdollistaisi vahingoittamistarkoituksessa nostettavat kanteet.

Keskuskauppakamari katsoo, että toissijainen kanneoikeus mahdollistaisi šikaani-tyyppisten kanteiden nostamisen ja toteaa, että mietinnössä on ryhmäkantejärjestelmän riskitekijöitä käsiteltäessä kokonaan sivuutettu toissijainen kanneoikeus ja korostettu viranomaisaloitteisuuden merkitystä. Keskuskauppakamari katsoo, että yleishyödyllisille yhteisöille annettavalla kanneoikeudella voi olla kansantaloudellisesti haitallisia vaikutuksia.

Suomen Asianajajaliitto ry vastustaa toissijaisen kanneoikeuden sisällyttämistä lakiin. Ehdotuksessa ei ole liiton näkemyksen mukaan esitetty yhtään hyväksyttävää perustelua sille, miksi toissijainen kanneoikeus pitäisi ylipäättään luoda ja miten se voisi palvella niitä tavoitteita, joita ryhmäkanteella on ympäristöasioissa tavoiteltu. Lisäksi toissijaisen kanneoikeuden osalta on jätetty ratkaisematta useita prosessitekniisiä ongelmia liittyen esimerkiksi ”kilpaileviin” ryhmäkanteisiin (useita yhdistyksiä samalla alueella), ensisijaisen kanneoikeuden käyttämättä jättämisen ilmoittamiseen jne.

Suomen Lakimiesliitto ry suhtautuu toissijaiseen kanneoikeuteen erittäin varauksellisesti. Jos sellainen lakiin sisällytetään, edellyttää tämä tiukkoja vakuussäännöksiä.

Ölly- ja Kaasualan Keskusliito ry suhtautuu varsin kielteisesti ehdotettuun toissijaiseen kanneoikeuteen ympäristövahinkoasioissa.

2.5 Ryhmään ilmoittautuminen (opt in) ryhmän jäsenyyden edellytyksenä

Vaasan käräjäoikeus katsoo, että opt in – menettely antaa tietyt mahdollisuudet ”asioiden järjestelyille” oikeushoidon kannalta epätydyttävällä tavalla.

Kuluttajavirasto katsoo, että ehdotettu opt in – menettely lain merkitystä vähentävällä tavalla vaikuttaa siten, että niin sanotut heikommassa asemassa olevat kuluttajat saattavat jäädä ilman oikeussuojaa.

Oulun käräjäoikeus, Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto kannattavat opt in – menettelyä.

Professori Juha Lappalainen toteaa, että ehdotettu opt in –järjestelmä on varsin lähellä varsinaista subjektiivista kumulaatiota.

Professori Antti Jokela pitää opt in -menettelyn noudattamista pääsääntöisesti perusteltuna. Tietyissä esimerkiksi pieniä saatavia koskevissa asioissa tuomioistuimelle tulisi kantajan pyynnöstä antaa mahdollisuus määrätä noudatettavaksi opt out – menettelyä.

Myös *professori Jyrki Virolainen* katsoo, että opt out – menettely tulisi olla mahdollinen edellä mainituissa tilanteissa ja viittaa tältä osin Norjassa ja Tanskassa tehtyihin valintoihin.

2.6 Yritysvaikutusarviointi

Ryhmäkannetta koskevan lainsäädännön valmistelu on eräs kauppa- ja teollisuusministeriön alaisen säädösvalmistelun yritysvaikutusten arviointihankkeen (SÄVY) pilotti-projekteista. SÄVY-hankkeen tavoitteena on lainvalmistelun yritysvaikutusten systemaattisen arvioinnin edistäminen. Lausunnonantajia on lausuntopyynnössä pyydetty kiinnittämään erityistä huomiota ehdotuksen yritysvaikutuksiin. Useat tahot ovat kuitenkin lausunnoissaan todenneet, ettei heillä ole edellytyksiä arvioida tarkemmin ryhmäkanteen mahdollisia yritysvaikutuksia ja tehtyä arviota.

Oulun käräjäoikeus yhtyy mietinnössä tehtyyn arvioon lain yritysvaikutuksista.

Kuluttajavirasto pitää tehtyä analyysiä varsin kattavana ja perusteltuna, eikä virastolla ole siihen lisättävää.

SYKE ei ole lausunnossaan suoraan kommentoinut yritysvaikutusarviointia. Lausunnonaan SYKE kuitenkin katsoo, ettei pidä kanteiden nostamista yritysten kiristämistarkoituksessa todennäköisenä. SYKE perustelee näkemystään SYKE:ssä tehdyn tutkimuksen tuloksilla. Tutkimuksesta ilmenee, että turhat valitukset ympäristölupa-asioissa ovat harvinaisia.

Uudenmaan ympäristökeskus toteaa, että tällä hetkellä julkisessa keskustelussa väitetään, että maankäyttö- ja rakennuslain sekä ympäristönsuojelulain menettelyt valitusmahdollisuuksineen vaikeuttavat yritysten toimintaedellytyksiä. Mahdollisen ryhmäkanteen nostamistilanteissa toiminta olisi jo aloitettu, mutta ympäristökeskus katsoo, että ryhmäkanteenprosessi voisi tuoda uudenlaisen keinon puuttua yrityksen toimintaan.

Elinkeinoelämän edustajat eivät yhdy mietinnössä tehtyyn arvioon vaan pitävät selvänä, että ryhmäkannelainsäädännön vaikutukset yritystoimintaan olisivat kielteiset. Laki lisäisi epävarmuutta ja heikentäisi näin yritysten toimintaedellytyksiä ja sijoittajien kiinnostusta Suomeen tehtäviin investointeihin. Tämä olisi niiden mukaan erityisen haitallista siitä syystä, että Suomen markkinat ovat pienet. Lisäksi tulisi odottaa Ruotsissa vuonna 2007 tehtävää vaikutusarviointia.

2.7 Muuta

2.7.1. Sovinto

Keskuskauppakamari toteaa, että lakiesityksestä puuttuvat kokonaan ne keskeiset määräykset, jotka liittyvät sovinnon vahvistamiseen ja tuomion täytäntöönpanoon. Ryhmäkanteasioissa vahvistettavissa sovinnossa on useita erityispiirteitä, joita tavanomaisissa riita-asioissa ei ole. Tuomioistuimen tulisi tarkistaa, onko sovinto asianmukainen ja myös varmistaa, että sovintosopimus on sisällöltään sellainen, että se on täytäntöönpantavissa. Ei ole riittävää, että ryhmäkanteasioissa sovinnon osalta sovelletaan sitä, mitä oikeudenkäymiskaassa on säädetty sovinnon vahvistamisesta riita-asioissa.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että laista tulisi suoraa ilmetä, että kannetta ajavalla viiranomaisella on oikeus päättää mahdollisen sovinnon hyväksymisestä tai muusta prosessuaalisesta ratkaisusta. Asiasta tulisi myös tiedottaa ryhmäkanteeseen liittymisen yhteydessä.

Professori Juha Lappalainen kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotus ei sisällä erityissäännöksiä sovinnosta tai sovinnon vahvistamismahdollisuuksista.

Professori Antti Jokela toteaa, että kantajalla tulee olla oikeus tehdä ryhmän jäseniä sitova sovinto. Tästä ei ole nimenomaista säännöstä ehdotetussa laissa. Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi sellainen säännös tulisi siihen sisällyttää.

2.7.2 Ryhmävalitus

Useat ehdotukseen kielteisesti suhtautuvat lausunnonantajat ovat katsoneet, ettei ehdotus täydennä valmisteltavana olevaa ryhmävalitusjärjestelmää, vaan on vaihtoehtoinen siihen nähden. Esimerkiksi *MMM* katsoo, että ryhmävalitusjärjestelmä saattaisi johtaa siihen, ettei ryhmäkanteelle olisi tarvetta.

Myös *Rahoitustarkastus* katsoo, että jatkovalmisteluissa tulisi vielä selvittää ryhmäkanteen ja ryhmävalituksen välistä suhdetta. *Elinkeinoelämän edustajat* katsovat, ettei ole perusteltua kehittää samanaikaisesti sekä ryhmävalitus- että ryhmäkantejärjestelmää.

2.7.3 Kantajan informaatiovelvollisuus

Professori Juha Lappalainen kiinnittää huomiota siihen, ettei lakiehdotus sisällä erityisiä säännöksiä siitä, miten ryhmänjäseniä on informoitava asian etenemisestä. Jatkovalmistelussa tulisi siksi pohtia, olisiko lakiin lisättävä Ruotsin lain 49 §:n kaltainen säännös, jossa listataan eri tilanteita, joissa tuomioistuimen tulisi informoida ryhmän jäseniä. Lakiehdotus ei sisällä myöskään mitään säännöksiä kantajan velvollisuudesta kuulla tai informoida ryhmän jäseniä. Myös tällainen säännös olisi laissa paikallaan. Nyt asia jää pelkästään viranomaiskantajan ”virkavelvollisuuksien” varaan.

2.7.4 Korvauksista ja täytäntöönpano

Sekä *Kouvolan hovioikeus* että *Keskuskaupakamari* ovat huomauttaneet siitä, ettei lakiehdotuksessa ole säännöksiä täytäntöönpanosta ja korvaussumman hallinnoimisesta ja jakamisesta ryhmän jäsenille. Ehdotuksen mukaan tuomiossa on kuitenkin erikseen mainittava ne ryhmän jäsenet, joita tuomio koskee ja mitä tuomitaan kenenkin hyväksi tai häntä vastaan. Mitään ”könttäsummaa” ei siten missään vaiheessa ole tarkoitus tuomita maksettavaksi kantajalle ja tuomio muodostaa tavanomaiseen tapaan ulosottoperusteen jokaiselle ryhmän jäsenelle siltä osin kun se koskee hänen oikeuttaan.

3 Pykäläkohtaiset huomautukset

3.1 Laki ryhmäkanteesta

3.1.1 Soveltamisala

1 §. Tätä lakia sovelletaan kuluttaja-asiamiehen toimivallan mukaisessa laajuudessa kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisen riita-asian käsittelyyn ryhmäkanteena sekä ympäristövahinkolaisissa (737/1994) tarkoitettua vahinkoa koskevan riita-asian käsittelyyn ryhmäkanteena.

Ryhmäkanteella tarkoitetaan kannetta, jota kantaja ajaa tämän lain mukaisesti kanteessa määritellyn ryhmän puolesta siten, että asiassa annettava tuomio tulee myös ryhmän jäseniä sitovaksi.

Asian käsittelystä on tämän lain lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä riita-asian käsittelystä muutoin säädetään.

Turun hovioikeus katsoo, että yksittäiset viittaukset oikeudenkäymiskaaren säännöksiin ovat tarpeettomia ottaen huomioon pykälän 3 momentissa olevan yleisviittauksen.

Oulun käräjäoikeus pitää puutteellisena pykälässä olevaa soveltamisalan määrittystä. Perusteluissakaan soveltamisalaa ei ole käräjäoikeuden mukaan riittävän tarkasti määritelty.

Rahoitustarkastus ehdottaa pykälän perusteluihin viitaten, että pykälätekstissä tulisi nimenomaisesti rajata ryhmäkanteen soveltamisalan ulkopuolelle ammattimaisten sijoittajien ja elinkeinoharjoittajien väliset riidat.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että lakiin olisi lisättävä nimenomainen asianosaisen määritelmä. Määritelmässä tulisi todeta, etteivät ryhmän jäsenet ole jutun asianosaisia.

Professori Juha Lappalainen huomauttaa, että 1 §:n 1 momentissa tulisi mahdollisesti puhua monikossa kuluttajista, koska kysymys on kuluttajaryhmästä. Lain 1 §:n 2 momentin määritelmästä tulisi poistaa sanat ”tämän lain mukaisesti”. Prosessin määrittely ryhmäkanteeksi ei voi olla sen varassa, että menettelyssä todella noudatetaan ryhmäkannelain säännöksiä. Ryhmäkanteen käsite on eri asia kuin se, miten ryhmäkanteen käsitellään. Lain 1 §:n 3 momentti tulisi kirjoittaa toisin: ”Ryhmäkanteen käsittelystä on tämän lain lisäksi ...”. Lisäksi tulisi harkita momentin sijoittamista omana pykälänä lain loppuun.

3.1.2 Ryhmäkanteen edellytykset

2 §. Asia voidaan käsitellä ryhmäkanteena, jos:

- 1) useilla henkilöillä on samaa vastaajaa vastaan vaatimuksia, jotka perustuvat samoihin tai samankaltaisiin seikkoihin; ja
- 2) asian käsittely ryhmäkanteena on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon ryhmän koko, asiassa esitettävien vaatimusten sisältö sekä asiassa esitettävä todistelu; ja
- 3) ryhmä on riittävän täsmällisesti määritelty.

Jos kysymys on toissijaisen kanneoikeuden käyttämisestä, asian käsittely ryhmäkanteena edellyttää lisäksi, että yhdistys tai säätiö 5 §:ssä säädetyt ja sen taloudelliset edellytykset huomioon ottaen voi toimia asiassa kantajana ja että sen voidaan katsoa pystyvän asianmukaisella tavalla huolehtimaan sen ryhmän eduista, jota kanne koskee.

Kouvolan hovioikeus katsoo, että tuomioistuimen ratkaisuun ottaa asia käsiteltäväksi ryhmäkanteena tulisi aina voida hakea muutosta erikseen. Myös henkilön kuulumista ryhmään koskeva ratkaisu tulisi olla erillisen muutoksenhaun kohteena.

Helsingin käräjäoikeuden mukaan pykälästä tulisi selvästi käydä ilmi, että kanne voitaisiin kohdistaa tietyissä, perusteluissa mainituissa tilanteissa useisiin vastaajiin. Käräjäoikeus katsoo myös, että ryhmäkanteen-edellytyksiä tulisi hieman täsmentää, esimerkiksi ryhmän koon suhteen. Säännöksestä tulisi myös käydä ilmi, että vaatimusten olisi perustuttava ainakin pääosin yhteiseen näyttöön.

Oulun käräjäoikeus kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että 2 §:n 1 momentin 2 kohdan ehdottoman prosessinedellytyksen osalta tuomari joutuu käyttämään paljon harkintaa. Tästä voi seurata, että hovioikeus joutuu palauttamaan käräjäoikeuteen siellä tutkimatta jätettyjä juttuja tai vastaavasti hovioikeus katsoo, ettei käräjäoikeudessa tutkittua kannetta olisi tullut käsitellä ryhmäkanteena. Tästä seuraisi, että ryhmäkanteesta muodostuisi varsin hidas ja raskas menettely.

Keskuskaupakamari katsoo, että asian käsittelemisestä ryhmäkanteena tulisi aina tehdä valituskelpoinen päätös. Muutoin menettely johtaa turhiin oikeudenkäynteihin niissä tapauksissa, jotka päättyvät koko prosessin läpikäymisen jälkeen lopulta siihen, ettei ryhmäkanteen edellytyksiä ollut.

Suomen Asianajajaliitto ry katsoo vastaajan oikeusturvan edellyttävän, että asian käsittelyä ryhmäkanteena koskevaan päätökseen ja kyseistä seikkaa koskevan oikeudenkäyntiväitteen hylkäävään päätökseen tulisi aina voida hakea erikseen muutosta.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo viitaten ryhmäkanteen-edellytysten harkinnanvaraiseen luonteeseen, että ryhmäkanteen käsittelyn aloittamisesta tulisi päättää nimenomaisella päätöksellä ja vasta kun vastaajaa on kuultu. Päätöksen muutoksenhakukelpoisuutta tulisi edelleen selvittää. Lisäksi ryhmäkannemenettelyn edellytyksiksi tulisi ottaa myös vaatimusten määrä, asian merkitys ja menettelyn kustannukset verrattuna vaadittuihin korvauksiin. Lisäedellytykset estäisivät mahdolliset painostus- ja kiristystarkoituksessa nostetut kanteet tilanteessa, jossa kanteoikeutta tulevaisuudessa laajennetaan.

Professori Juha Lappalainen katsoo, että ryhmäkanteen edellytykset tulisi ratkaista erillisellä valituskelpoisella päätöksellä erikseen. Tätä puoltaa järjestelmän selkeys ja vastaajan oikeusturva. Hän toteaa, että nostettavat ryhmäkanneprosessit kuitenkin tulevat kestämaan niin kauan, ettei erillispäätösjärjestelmän voida katsoa mitenkään tuhoavan ryhmäkannetta. Jos erillispäätösjärjestelmään ei mennä, tulisi kuitenkin säätää, että päätökseen, jolla väite siitä, ettei asiaa voida käsitellä ryhmäkanteena, on hylätty, saadaan aina hakea erikseen muutosta. Se kysymys, onko muutoksenhaulla pääprosessia seisauttava vaikutus, voidaan jättää nykyisen OK 25:10a:n mukaisesti käräjäoikeuden harkintaan.

Professori Antti Jokela katsoo, että myös esimerkiksi vakioidun sopimuksen tulkintaa koskevassa riidassa, jossa ryhmän määritelmän mukaisilla jäsenillä olisi esittää samansisältöinen vaatimus eri vastaajia vastaan, tulisi voida käsitellä yhtenä ryhmäkanteena.

Professori Jyrki Virolainen toteaa, että 2 §:n prosessiedellytysten ehdottomuudesta tulisi ottaa lakiin nimenomainen säännös. Hän katsoo myös, että ehdottoman oikeudenkäyntiedellytyksen puuttumista koskevan väitteen hylkäävästä päätöksestä tulisi aina voida valittaa.

3.1.3 Toimivaltainen tuomioistuin

3 §. Ryhmäkanteen on pantava vireille siinä tämän lain mukaan toimivaltaisessa käräjäoikeudessa, joka sijaitsee sen hovioikeuden tuomiopiirin alueella, jossa vastaaja olisi velvollinen vastaamaan johonkin ryhmäkanteena esitetyistä vaatimuksista erikseen ajettuna. Tässä laissa tarkoitettuja toimivaltaisia käräjäoikeuksia ovat Turun, Vaasan, Kuopion, Helsingin, Lahden ja Oulun käräjäoikeudet.

Helsingin hovioikeus katsoo ryhmäkanteen käyttöönoton edellyttävän, että kaikki ryhmäkannetta mahdollisesti käsittelevät tuomioistuimet saavat lisäresursseja.

Kouvolan hovioikeuden mukaan ryhmäkanteenasiat tulisi keskittää yhteen suureen käräjäoikeuteen.

Helsingin käräjäoikeus katsoo, että useimpien suurten yritysten pääkonttorit sijaitsevat Helsingissä, minkä vuoksi on todennäköistä, että useimmat kuluttajia koskevat ryhmäkanteet tulisivat Helsingissä käsiteltäviksi. Tämä olisi huomioitava käräjäoikeuden henkilöstötarvetta arvioitaessa.

Kuopion ja Lahden kärjäoikeudet pitävät ehdotusta hyvänä.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että ryhmäkanteen asian pääkäsittely aina tulisi toimittaa oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 3 §:n mukaisessa kolmen tuomarin kokoonpanossa.

Professori Juha Lappalainen oudoksuu forumsäännökseen sijoitettavaa ”vireillepano-velvollisuutta”. Hän ei myöskään pidä ensimmäisen virkkeen sanontaa ”tämän lain mukaan” eikä viimeisen virkkeen sanontaa ”tässä laissa” tarpeellisina. Pykälä tulisi paremmin muotoilla seuraavasti: ”Ryhmäkanteita käsitteleviä kärjäoikeuksia ovat Turun, Vaasan, Kuopion, Helsingin, Lahden ja Oulun kärjäoikeudet. Laillinen tuomioistuin on mainituista kärjäoikeuksista se kärjäoikeus, joka sijaitsee sen hovioikeuspiirin alueella, jonka alueen tuomioistuimessa vastaaja olisi velvollinen vastaamaan johonkin ryhmäkanteena esitetyistä vaatimuksista erikseen ajettuna.”

Professori Jyrki Virolainen katsoo, että ehdotettuja toimivaltaisia tuomioistuimia on liian vähän. Toimivaltaisia kärjäoikeuksia tulisi olla ainakin kaksi tai kolme hovioikeuspiiriä kohti.

3.1.4 Kanneoikeus

4 §. Toimivaltainen viranomaispanee kantajana vireille ryhmäkanteen ja käyttää siinä asianosaisena puhevaltaa.

Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiassa toimivaltainen viranomaispanee kuluttaja-asiamies. Ympäristövahinkolaissa tarkoitettua vahinkoa koskevassa riita-asiassa toimivaltainen viranomaispanee Länsi-Suomen ympäristökeskus.

Professori Juha Lappalainen pitää pykälää kielellisesti kömpelönä. Säännös tulisi kirjoittaa esimerkiksi seuraavasti: ”Ryhmäkanteen panee vireille ja sitä ajaa asianosaisena

1) kuluttajan (kuluttajien?) ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiassa kuluttaja-asiamies, ja

2) ympäristövahinkolaissa tarkoitettua vahinkoa koskevassa riita-asiassa Länsi-Suomen ympäristökeskus.”

3.1.5 Toissijainen kanneoikeus

5 §. Jos Länsi-Suomen ympäristökeskus ei pane vireille tämän lain mukaista ryhmäkanteen, toissijainen kanneoikeus on rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on asuin ympäristön viihtyisyyden, ympäristön- tai luonnonsuojelun taikka kalastuksen, maanviljelyn, poron- tai metsänhoidon edistäminen ja jonka toimialueella ympäristövahinkolaissa tarkoitettu vahinko on ilmennyt.

Länsi-Suomen ympäristökeskus tekee edellä mainitun yhdistyksen tai säätiön pyynnöstä päätöksen siitä, ettei käytä asiassa kanneoikeuttaan.

Yhdistystä tai säätiötä tulee oikeudenkäynnissä avustaa asiamies. Asiamiehen tulee olla asianajaja tai, jos siihen on erityinen syy, muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, joka lain mukaan saa olla asiamiehenä.

Oulun kärjäoikeus on huomauttanut, että 3 momentissa tarkoitettua tarpeellisessa säännöksessä on kysymys avustaja- eikä asianajajakapakosta (vrt. mietinnön s. 91).

Uudenmaan ympäristökeskus pitää pykälän 2 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä ongelmallisena.

Suomen Asianajajaliitto ry pitää asiamiesedellytystä välttämättömänä, mikäli toissijainen kanneoikeus hyväksyttäisiin lakiin.

Professori Juha Lappalainen huomauttaa, että pykälän 2 momentissa annetaan ympäristökeskukselle päätöksenantovelvoite. Tästä syystä säännös tulee kirjoittaa käskyn muotoon: ”Ryhmäkanteen nostamatta jättämisestä on ympäristökeskuksen tehtävä edellä mainitun yhdistyksen tai säätiön pyynnöstä nimenomainen päätös.” Lappalainen katsoo, että säätiön ja yhdistyksen oikeudenkäyntiavustajan tai asiamiehen kelpoisuusvaatimukseksi riittäisivät oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n yleiset kelpoisuusehdot.

3.1.6 Ryhmäkanteen vireillepano

6 §. Ryhmäkannetta koskevassa haastehakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) ryhmä, jota kanne koskee;
- 2) tiedossa olevat vaatimukset;
- 3) seikat, joihin vaatimukset perustuvat;
- 4) millä perusteella asia voidaan käsitellä ryhmäkanteena;
- 5) kantajan tiedossa olevat seikat, joilla on merkitystä vain joidenkin ryhmän jäsenten vaatimusten tutkimiselle;
- 6) mahdollisuuksien mukaan ne todisteet, jotka kantaja aikoo kanteensa tueksi esittää, sekä mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen;
- 7) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus, jos kantaja pitää sitä aiheellisenä; sekä
- 8) millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen.

Jos kysymys on toissijaisen kanneoikeuden käyttämisestä, haastehakemukseen on liitettävä tämän lain 5 §:ssä tarkoitettu päätös ja 2 §:n 2 momentissa edellytetty selvitys.

Haastehakemuksessa on ilmoitettava myös oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot. Haastehakemus on kantajan tai, jollei hän ole sitä itse laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Suomen Lakimiesliitto ry ehdottaa, että kanne pantaisiin vireille hakemuksella, josta kuultaisiin vastaajaa. Vireilletuloasiakirja voisi olla nimeltään hakemus ryhmäkannemennettelyn aloittamisesta tms.

Professori Juha Lappalainen toteaa, että säännöksen 1 momentin 2 kohdaksi olisi syytä lisätä ”vastaaja”.

3.1.7 Ilmoittaminen ryhmäkanteen käsittelyn alkamisesta

7 §. Jollei kannetta ole oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n mukaisesti jätetty tutkimatta tai hylätty, tuomioistuimen on viipymättä ennen haasteen antamista ilmoitettava postitse tai sähköisesti asianosaisille ryhmäkanteen käsittelyn alkamisesta ja asian valmistelusta vastaavasta tuomarista. Lisäksi tuomioistuimen on asetettava määräaika ryhmään ilmoittautumiselle. Tuomioistuin voi erityisestä syystä pidentää määräaika.

Kantajan on viipymättä ilmoitettava tiedossa oleville ryhmän jäsenille asian vireilletulosta. Ilmoitus on toimitettava postitse tai sähköisesti. Jos ilmoitusta ei mainituin tavoin voida toimittaa kaikille määritelmän mukaisille ryhmän jäsenille, ryhmäkanteesta voidaan il-

moittaa yhdessä tai useammassa sanomalehdessä taikka muulla asianmukaisella tavalla. Kantajan on toimitettava ilmoitus myös vastaajalle.

Jos kysymys on toissijaisen kanneoikeuden käyttämisestä, kantajan on vastaajan viimeistään vastauksessaan sitä vaatiessa asetettava käräjäoikeuden hyväksymä vakuus niistä kohtuullisista oikeudenkäyntikuluista, jotka kantaja saattaa joutua korvaamaan vastaajalle. Vakuuden asettamiseen sovelletaan soveltuvin osin mitä ulosottolain (37/1895)3 luvun 43 §:n 2 momentissa sekä 44 – 47 §:ssä säädetään. Jos hyväksyttävää vakuutta ei aseteta, kanne on jätettävä tutkimatta.

Turun hovioikeus katsoo, että lakiin olisi otettava säännös, jonka mukaan muutoksenhakuomioistuin on tutkimatta jättämisen uhalla voitava tarkistaa asetetun vakuuden riittävyyden muutoksenhakuvaiheessa.

SYKE pitää tärkeänä, ettei vakuudenasettamisvelvoite muodostuisi esteeksi asianmuksien ryhmäkanteiden nostamiselle.

Suomen Lakimiesliitto ry pitää pykälässä ehdotettua tiedottamismenettelyä liian väljänä. Tiedottaminen tulisi olla kattavampaa ja järjestyneempää.

Professori Antti Jokela katsoo, että vakuusvelvoitetta koskevaa säännöstä ei ole tarpeen sisällyttää lakiin, koska sellaista ei prosessilainsäädännössä muutenkaan ole. Vakuuden asettaminen tulisi joka tapauksessa aina riippua tuomioistuimen harkinnasta. Vaihtoehtoksi Jokela ehdottaa eräänlaista valtioneuvoston päätöstä.

3.1.8 Ilmoituksen sisältö

8 §. Kantajan toimittaman ilmoituksen tulee sisältää ainakin

- 1) lyhyt kuvaus asiasta ja esitettävistä vaatimuksista;
- 2) kuvaus ryhmästä, jonka puolesta kanne on nostettu;
- 3) kantajan yhteystiedot; sekä
- 4) tieto siitä, miten ryhmään ilmoittaudutaan ja ilmoittamiselle asetetusta määräajasta.

Lisäksi ilmoituksessa on mainittava perustiedot ryhmäkanteesta oikeudenkäyntimuotona, ryhmän jäsenen asemasta oikeudenkäynnissä, ryhmäkanteen johdosta annetun tuomion oikeusvaikutuksista, muutoksenhakuoikeudesta ja oikeudenkäyntikuluvastuusta.

3.1.9 Ryhmän jäsenyys

9 §. Ryhmän määritelmän mukainen jäsen, joka asetetussa määräajassa on toimittanut kantajalle kirjallisen allekirjoitetun ilmoituksen halukkuudestaan osallistua ryhmäkanteeseen, kuuluu ryhmään.

Jos määritelmän mukainen jäsen ilmoittautuu ryhmään 1 momentissa tarkoitetun määräajan jälkeen, mutta ennen kuin täsmennetty haastehakemus on toimitettu tuomioistuimelle, kantaja voi erityisestä syystä hyväksyä hänet ryhmän jäseneksi.

3.1.10 Täsmennetty haastehakemus

10 §. Kantajan on laadittava täsmennetty haastehakemus, joka sisältää jäsenten nimet ja osoitteet sekä yksilöidyt vaatimukset ja, jos se on tarpeellista, täsmennetyt perusteet. Haastehakemus on toimitettava tuomioistuimelle kuukauden kuluessa ryhmään ilmoittautumiselle asetetusta määräajasta. Tuomioistuin voi erityisestä syytä pidentää määräaika.

Professori Juha Lappalainen ei pidä kahden haastehakemuksen järjestelmää selkeänä mallina, vaan katsoo, että yksi haastehakemus riittäisi. Ryhmään ilmoittautumiselle olisi tämän ohella erillinen määräaika. Kahden peräkkäisen haastehakemuksen järjestelmä on prosessiteknisesti muun muassa sikäli ongelmallinen, että tuomioistuimen tulee ikään kuin kahteen kertaan tarkastaa haastehakemus. Mahdollisuus hylätä tai jättää kanne suoraan tutkimatta mainitaan vain ensivaiheen käsittelyä koskevassa säännöksessä, vaikka kyseisiin lopputuloksiin täytynee tuomioistuimella olla valta päätyä myös täsmennettyä haastehakemusta käsitellessään.

3.1.11 Haaste

11 §. Tuomioistuimen on viipymättä annettava haaste vastaanotettuaan täsmennetyn haastehakemuksen.

Vastaajaa kehoitetaan haasteessa vastaamaan kanteeseen kirjallisesti. Haasteen antamiseen ja siihen vastaamiseen sovelletaan muutoin soveltuvin osin mitä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 10 – 12 §:ssä säädetään.

3.1.12 Ryhmän jäsenen asema

12 §. Ryhmän jäsen rinnastetaan asianosaiseen sovellettaessa oikeudenkäymiskaaren riidan kohteen luovuttamista, esteellisyyttä, oikeudenkäynnin vireilläolovaikutuksia, kanteiden yhdistämistä ja kuulemista koskevia säännöksiä. Ryhmän jäsenen tulee tehdä väite tuomarin esteellisyydestä niin pian kuin mahdollista saatuaan tiedon asian käsittelyyn osallistuvista tuomareista. Ryhmän jäsen ei voi osallistua oikeudenkäyntiin väliintulijana.

Suomen Asianajajaliitto ry toteaa lausunnossaan, että lakiin olisi otettava säännös, jonka mukaan kantajan on ilmoitettava ryhmän jäsenille käsittelyyn osallistuvat tuomarit viipymättä saatuaan itse asiasta tiedon. Muutoin myöhäisessä vaiheessa mahdollisesti tehty esteellisyyväite vaikeuttaisi turhaan prosessia.

Professori Juha Lappalainen katsoo, ettei säännöksen väliintulokiellolle ole perusteita.

3.1.13 Kanteen laajentaminen

13 §. Kantaja saa valmistelun aikana ulottaa kanteen koskemaan myös uusia ryhmän jäseniä, jos tämä ei merkittäväällä tavalla viivyttä asian käsittelyä tai aiheuta vastaajalle kohtuutonta haittaa. Uusien jäsenten osalta on soveltuvin osin ilmoitettava 6 §:ssä tarkoitetut tiedot.

Kantajan vaatimusten muuttamiseen sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 2 §:n säännöksiä.

Turun hovioikeus toteaa 1 momentin osalta, että säädöstekstistä tulisi nimenomaisesti ilmetä, että kysymys on ryhmän jäsenyyden määrittelyn muuttamisella tapahtuvasta kanteen laajentamisesta.

3.1.14 Kanteen rajaaminen

14 §. Jos kantaja peruuttaa kanteen tietyn tai tiettyjen ryhmän jäsenten vaatimusten osalta ennen kuin täsmennetty haastehakemus on toimitettu käräjäoikeuteen, tuomioistuimen on tältä osin jätettävä kanne sillensä.

Jos kantaja sen jälkeen, kun täsmennetty haastehakemus on toimitettu käräjäoikeuteen, rajoittaa kannetta siten, että se ei enää koske ryhmän tietyn tai tiettyjen jäsenten vaatimuksia, tuomioistuimen on asetettava määräaika, jonka kuluessa ryhmän jäsen voi ilmoittaa tuomioistuimelle haluavansa omassa asiassaan jatkaa oikeudenkäyntiä asianosaisena.

Jos ryhmän jäsen ilmoittaa jatkavansa oikeudenkäyntiä asianosaisena, tuomioistuimen on erotettava hänen vaatimuksensa käsiteltäväksi erikseen omana asianaan ja päätettävä sen jatkokäsittelystä. Tuomioistuin voi ryhmän jäsenen pyynnöstä siirtää erotetun asian toisen toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos tämä on asian käsittelyn kannalta tarkoituksenmukaista. Jos oikeudenkäyntiä ei edellä sanotun vaatimuksen osalta jatketa, asia on siltä osin jätettävä sillensä.

Professori Juha Lappalainen katsoo, että säännösehdotus vaikuttaa asianmukaiselta suhteessa rajauksen kohteeksi joutuneen jäsenen oikeuksiin saada oma asiansa käsitellyksi erikseen. Hän pitää sen sijaan ongelmallisena sitä, miten pykälän määräykset suhtautuvat oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 5 §:ssä säädettyyn vastaajan oikeuteen saada asia peruuttamisesta huolimatta ratkaistuksi. Asia jää pelkän 1 §:n 3 momentin yleisviittauksen nojalla epäselväksi.

3.1.15 Asian käsittely alaryhmissä

15 §. Tuomioistuin voi määrätä tiettyjä ryhmän jäseniä koskevat vaatimukset tai tietyt kysymykset käsiteltäviksi erikseen alaryhmissä, jos tämä edistää asian tarkoituksenmukaista käsittelyä.

3.1.16 Ryhmästä irrottautuminen

16 §. Ryhmän jäsen voi ennen asian siirtämistä pääkäsittelyyn irrottautua ryhmästä ilmoittamalla siitä kirjallisesti tuomioistuimelle tai sen kansliaan. Kanne jätetään tällöin ryhmästä irrottautuneen osalta sillensä.

Sen jälkeen kun asia on siirretty pääkäsittelyyn, ryhmän jäsen voi vain kantajan ja vastaajan suostumuksella 1 momentissa säädetyllä tavalla irrottautua ryhmästä. Kanne jätetään tällöinkin ryhmästä irrottautuneen osalta sillensä. Kun asia on jätetty päätettäväksi, ryhmästä ei voi enää irrottautua.

Vaasan käräjäoikeus katsoo, ettei irrottautumista ryhmästä voida ehdotetulla tavalla esittää dispositiivisessa asiassa.

Suomen Asianajaliitto ry katsoo, ettei irrottautuminen ryhmästä tulisi edellyttää kantajan suostumusta. Liitto katsoo, että mietinnön perustelut eivät tältä osin ole vakuuttavat.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että ryhmän jäsenellä tulisi olla oikeus irrottautua ryhmästä vielä pääkäsittelyn määräämisen jälkeenkin ilman asianosaisten suostumusta.

3.1.17 Tuomion oikeusvoimasta

17 §. Tuomioistuimen ratkaisu sitoo niitä ryhmän jäseniä, joita tuomioistuin on ratkaisussaan ilmoittanut sen koskevan.

Professori Antti Jokela katsoo, etteivät tuomion oikeusvoimavaikutukset saisi estää kantajaa nostamasta samassa asiassa ”uutta” ryhmäkannetta tilanteessa, jossa ryhmään ilmoittautuneet henkilöt eivät ole samat.

3.1.18 Oikeudenkäyntikulut

18 §. Oikeudenkäyntikuluista on voimassa mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa säädetään.

Ryhmän jäsen ei vastaa oikeudenkäyntikuluista. Ryhmän jäsen on kuitenkin velvollinen korvaamaan vastaajalle oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 5 §:ssä tarkoitetulla menettelyllä aiheuttamansa kustannukset.

Jos ryhmän jäsenenä olleen henkilön vaatimus on erotettu käsiteltäväksi erikseen omana asianaan, hän on asianosaisena vastuussa erottamisen jälkeen syntyneistä oikeudenkäyntikuluista.

Professori Juha Lappalainen ehdottaa pykälän 1 momentin siirtämistä 3 momentiksi.

Professori Antti Jokela pitää kuluvastuuta koskevaa säännöstä perusteltuna.

Professori Jyrki Virolainen toteaa, että sallittaessa yksityinen ryhmäkanteen olisi oikeudenkäyntikuluja koskevat säännökset muutettava sisällöltään samanlaisiksi kuin vastaavat Norjan säännökset.

3.1.19 Muutoksenhaku

19 §. Asianosaisilla on oikeus hakea muutosta valittamalla ryhmäkanteen johdosta annettuun ratkaisuun siten kuin oikeudenkäymiskaareissa säädetään.

Jos kantaja ei hae muutosta ryhmäkanteen johdosta annettuun ratkaisuun, ryhmän jäsenellä on omassa asiassaan oikeus hakea ratkaisuun muutosta 14 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Ryhmän jäsenen ei tarvitse ilmoittaa ratkaisuun tyytymättömyyttä. Muilta osin muutoksenhakuun sovelletaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

Kouvolan hovioikeus esittää, että lakiin tulisi ottaa säännökset muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen. Lakiin tulisi myös ottaa säännökset ryhmän jäsenen vastavalitusmahdollisuudesta.

Turun hovioikeus ei pidä ryhmän jäsenelle ehdotettua toissijaista valitusoikeutta perusteltuna. Jos tällainen lakiin kuitenkin sisällytetään, tulisi ryhmän jäsenellä olla velvollisuus tavanomaiseen tapaan ilmoittaa tyytymättömyyttä annettuun ratkaisuun.

Vantaan kärjäoikeus huomauttaa, että säännöksen osalta jää epäselväksi lasketaanko ryhmän jäsenen erillinen valitusajaksi kantajan valitusajan päättymisestä siinäkin tapauksessa, että kantaja ei lainkaan ilmoita tyytymättömyyttä tuomioon. Lisäksi pykälässä tulisi säätää ryhmän jäsenen oikeudesta vastavalitukseen ja vastavalituksen määräajasta.

Professori Juha Lappalainen pitää ehdotettua muutoksenhakusäännöstä sinänsä loogisena ottaen huomioon, että kyse on viranomaisaloitteinen ryhmäkanejärjestelmä. Hän pitää kuitenkin ryhmän jäsenelle varattua muutoksenhakuaikaa melko pitkänä ottaen huomioon, että jos viranomainen ei hae muutosta, hän ei yleensä ilmoita tyytymättömyyttä, eli tieto siitä, ettei kantaja hae muutosta, saadaan yleensä hyvissä ajoin. Lappalainen kiinnittää lisäksi huomiota siihen, ettei ryhmän jäsenellä näytä olevan mitään muutoksenhakukeinoa sellaista ratkaisua vastaan, jolla hänet jätetään vastoin ilmoittautumistaan ryhmän ulkopuolelle. Muutoksenhakusäännös herättää myös kysymyksiä vastaajapuhevallan käyttämisestä ja vastamuutoksenhakuoikeudesta.

Professori Antti Jokela katsoo, että 19 §:n 2 momentin säännös ryhmän jäsenen jatkutusta muutoksenhakuajasta saattaisi johtaa epäselvyyksiin ja tulkintavaikeuksiin. Jokela pitäisi riittävänä sitä, että ryhmän jäsenellä olisi oikeus omassa asiassaan ilmoittaa ratkaisuun tyytymättömyyttä ja hakea siihen muutosta normaaleissa aikarajoissa.

3.1.20 Voimaantulo

20 §. Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Kouvolan hovioikeus katsoo, että ehdotuksesta tulisi käydä ilmi, sovelletaanko lakia ennen sen voimaantuloa syntyneihin vahinkoihin.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että lakia ei tulisi soveltaa ennen sen voimaantuloa syntyneisiin vahinkoihin. Tämä tulisi kirjoittaa auki lakitekstiin.

3.2 Laki Kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta

2 §. Hallinnollinen asema

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske Kuluttajaviraston ja kuluttaja-asiamiehen toimintaa lainvalvontaviranomaisena eikä kuluttaja-asiamiehen toimintaa 9 §:ssä tarkoitetuissa avustusasioissa tai 9 a §:ssä tarkoitetuissa ryhmäkanteasioissa.

9 a §. Toimivalta ryhmäkanteena käsiteltävässä riita-asiassa

Kuluttaja-asiamies voi toimivaltaisena viranomaisena panna vireille ryhmäkanteen siten kuin ryhmäkanteesta annetussa laissa (/) tarkemmin säädetään.

10 §. Muutoksenhaku

Kuluttaja-asiamiehen päätökseen asiassa, joka kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan tai joka koskee 9 §:ssä tarkoitettua kuluttajan avustamista *taikka 9 a §:ssä tarkoitetun ryhmäkanteen nostamista*, ei saa hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) tai muussa laissa säädetään.

LAUSUNTOPYYNNÖT TYÖRYHMÄN EHDOTUKSESTA LAIKSI RYHMÄKAN-
TEESTA

Valtiovarainministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö*
Liikenne- ja viestintäministeriö*
Kauppa- ja teollisuusministeriö* (Valtion taloudellinen tutkimuslaitos)*
Ympäristöministeriö*

Korkein oikeus

Helsingin hovioikeus*
Itä-Suomen hovioikeus
Kouvolan hovioikeus*
Rovaniemen hovioikeus*
Turun hovioikeus*
Vaasan hovioikeus

Helsingin kärjäoikeus*
Kuopion kärjäoikeus*
Lahden kärjäoikeus*
Oulun kärjäoikeus*
Turun kärjäoikeus*
Vaasan kärjäoikeus*
Vantaan kärjäoikeus*

Kuluttaja-asiamies/Kuluttajavirasto*
Kuluttajavalituslautakunta

Rahoitustarkastus*
Vakuutusvalvontavirasto*
Vakuutuslautakunta

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto
Suomen ympäristökeskus*
Länsi-Suomen ympäristökeskus*
Uudenmaan ympäristökeskus*

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
Kuluttajatutkimuskeskus
Palkansaajien tutkimuslaitos
Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos

Asukasliitto r.y.*
Elinkeinoelämän keskusliitto EK r.y.*

Helsingin Pörssi Oy (OMX Exchanges Oy)*
 Keskuskauppakamari*
 Kuluttajat – Konsumenterna r.y.*
 Kuluttajien Vakuutustoimisto*
 Osakesäästäjien Keskusliitto r.y.*
 Oikeuspoliittinen yhdistys Demla r.y.
 Pankkialan asiakasneuvontatoimisto
 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.*
 Suomen Asianajajaliitto r.y.*
 Suomen Kaupan Liitto r.y.*
 Suomen Kuluttajaliitto r.y.*
 Suomen Lakimiesliitto r.y.*
 Suomalainen Lakimiesyhdistys r.y.
 Suomen luonnonsuojeluliitto r.y.*
 Suomen Omakotiliitto r.y.*
 Suomen Pankkiyhdistys r.y.*
 Suomen pääomasijoitusyhdistys r.y.*
 Suomen tuomariliitto r.y.*
 Suomen Yrittäjät r.y.
 Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto r.y.*

Professori Juha Lappalainen*
 Professori Erkki Hollo
 Professori Antti Jokela*
 Professori Vesa Majamaa
 Professori Jyrki Virolainen*

* tähdellä on merkitty ne viranomaiset, yhteisöt ja henkilöt, jotka ovat toimittaneet lausuntonsa.

PYYTÄMÄTTÄ TOIMITETUT LAUSUNNOT

Finnair Oyj
 Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y.
 Tietoliikenteen ja Tietotekniikan Keskusliitto FiCom r.y.
 Toimihenkilökeskusliitto STTK r.y.
 Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto r.y.